

Inhoudsopgave

Accidentenprotocol (voorbeeld)	2
Bedrijfshulpverlening	4
Beheer en logboek speeltoestellen	6
Besmettelijke dierziekten	8
Bevallingen - handleiding	10
Breukprotocol (voorbeeld)	15
Destructie en voorbeeldprotocol	16
Fokbeleid (voorbeeld)	19
Gedragscode medewerkers en vrijwilligers (voorbeeld)	21
Handenwassen (factsheet)	23
Huisregels bezoekers (voorbeeld)	25
Huisregels werknemers, vrijwilligers en stagiaires (voorbeeld)	27
Hygiëne bij schoolbezoek	36
Hygiënisch en veilig werken (voorbeeld)	38
Identificatie en Registratie (I&R)	44
Melden van ongevallen en gevaarlijke situaties (voorbeeld)	48
Mest – Opslag van vaste mest	50
Onthoornen van geiten	52
Opvang- en pensionbeleid (voorbeeld)	54
Positieflijst	56
Productiedierenlijst, huis- en hobbydierenlijst	57
Protocol quarantaineruimte en isolatieruimte	60
Reinigings- en ontsmettingsplaats (wasplaats)	62
Risicogroepen	63
Toelichting en voorbeeld handleiding bevallingen	64
Vaccinatie- en gezondheidsprogramma's	65
Vakbekwaamheid	67
Vergunningen en meldingen	70
Vervoer van dieren	71
Verkoop van eigen producten	72
Voorkomen van ongevallen (voorbeeld)	80
Zoönosen, besmettingswegen en voorbeeldinstructie	81
Zwangerschapsprotocol (voorbeeld)	82

Accidentenprotocol (voorbeeld)

Voorbeeldinstructie

Wat kan er zoal gebeuren op de kinderboerderij en wat moeten medewerkers en bezoekers zo'n geval doen? We geven een paar voorbeelden.

Belangrijk: raadpleeg bij twijfel altijd een BHV-er, EHBO-er of (huis)arts. Zorg dat er een bereikbaarheidslijst is en dat alle medewerkers, vrijwilligers en stagiairs die weten te vinden.

Bijten en krabben

Dieren hebben allerlei bacteriën bij zich. Daardoor kan er na een beet of krab een wondinfectie optreden.

Draag altijd wegwerphandschoenen als je een verwonding behandelt.

Kleine wonden

- Goed schoonmaken met water
- Ontsmetten met sterilon of jodium
- Afdekken met pleister of verband

Grote of diepe verwondingen

- Is de wond wat groter of dieper, raadpleeg dan de huisarts.
- Verwijs bij twijfel altijd naar de huisarts of een EHBO-post. In dat geval: niet ontsmetten en alleen afdekken met bijvoorbeeld verband.

Tetanus

Zowel bij kleine als grote verwondingen bestaat een kans op tetanus, een gevaarlijke infectie. Tot een bepaalde leeftijd zijn de meeste kinderen hiertegen beschermd. Adviseer ouders/begeleiders bij twijfel contact op te nemen met de huisarts.

Belangrijk: vaccinatie moet altijd binnen 24 uur na de verwonding plaatsvinden.

Insectensteken en tekenbeten

Een steek van een bij, steekvlieg of wesp is pijnlijk en kan een flinke zwelling geven.

Insectensteken kun je behandelen met een middel tegen jeuk.

Teken verwijder je met een speciale tekenpincet. Deze vind je in de EHBO-does.

Als een bij steekt blijft de angel in de huid achter. Deze kun je verwijderen door hem er met je nagel, je pinpas of een stomp mes uit te schrapen. Daarna even koelen met een ijskompres beperkt de zwelling.

Vergiftiging

Op de kinderboerderij zijn allerlei stoffen aanwezig die giftig kunnen zijn. Denk bijvoorbeeld aan schoonmaakmiddelen, verf, reinigings- en desinfectiemiddelen en diergeneesmiddelen.

Als iemand zo'n middel binnen heeft gekregen is het belangrijk dat je snel reageert:

- Waarschuw direct één van de vaste personeelsleden en/of BHV-ers.
- Raadpleeg de Gifwijzer. Deze vind je bij de verbandtrommel.
- Bel bij een overdosering, vergiftiging met een medicijn/gif of een ander noodgeval altijd onmiddellijk de huisarts (ook wanneer je niet precies weet wat er aan de hand is).
Houd de verpakking of bijsluiter bij de hand zodat je kunt vertellen om welk middel het gaat.
- Zoek bij gevaarlijke stoffen het VIB (VeiligheidsInformatieBlad) op dat erbij hoort. Deze vind je in een map bij de kast met gevaarlijke stoffen en op het kantoor.

Prikaccidenten

Als je met injectienaalden werkt, is er een kleine kans dat je je er een keer aan prikt. In verband met het risico op infectieziekten is het verstandig om in zo'n geval voor alle zekerheid contact op te nemen met een (huis)arts.

Registratieformulier accidenten en (bijna) ongevallen

Bij accidenten of (bijna) ongevallen van medewerkers of bezoekers moet een formulier 'Registratie accidenten en (bijna) ongevallen' worden ingevuld. Daarin staat wat er is gebeurd, wie erbij betrokken waren en of er letsel of schade is. Dit is soms nodig voor de verzekering, maar altijd belangrijk om iets dergelijks in de toekomst te voorkomen.

Bedrijfshulpverlening

Bedrijfshulpverleners (BHV'ers) komen in actie bij een situatie die gevaar oplevert voor de veiligheid en gezondheid van werknemers en/of bezoekers. Zij zorgen er dan voor dat letsel en schade zo veel mogelijk worden voorkomen en beperkt. Deze hulpverlening wordt door het bedrijf zelf georganiseerd.

Verplichting

Elke werkgever met tenminste één werknemer is verplicht bedrijfshulpverlening te hebben.

Hoeveel BHV'ers je nodig hebt, hangt af van de aard, grootte en specifieke risico's van het bedrijf. Aan de hand van de RI&E kun je daar een inschatting van maken.

De werkgever mag eventueel zelf de BHV-taken op zich nemen, maar het is verstandig om ten minste één werknemer als vervanger aan te wijzen. Er moet tijdens de gangbare werktijden en openingsuren namelijk altijd minimaal één BHV'er aanwezig te zijn op de kinderboerderij.

Vrijwilligersorganisaties

Organisaties die volledig draaien op vrijwilligers hoeven wettelijk gezien geen BHV te hebben. Toch is het ook voor vrijwilligersorganisaties verstandig om één of meer BHV-ers op de kinderboerderij te hebben. Niet alleen vanwege het grote aantal bezoekers, maar ook om in geval van aansprakelijkheid te kunnen aantonen dat er alles aan is gedaan om de veiligheid van medewerkers en bezoekers te garanderen.

Gifwijzer

De 'Gifwijzer' moet aanwezig zijn op de kinderboerderij. Zorg ervoor dat deze op een vaste en duidelijke plek ligt (bijvoorbeeld bij de verbandtrommel), zodat medewerkers hem in geval van nood snel weten te vinden.

De gifwijzer is verkrijgbaar bij de apotheek of aan te vragen via www.gifwijzer.nl. Ook is er een app beschikbaar.

Verbandtrommel

Er zijn verschillende soorten verbandtrommels. Op een kinderboerderij is meestal de verbandtrommel voor bedrijven aanwezig.

Het Oranje Kruis adviseert de volgende minimuminhoud:

- Desinfectiemiddel flesje 30 ml. 1x
- Driekante doek 96 x 96 x 136 cm. 2x
- Eerstehulpschaar 1x
- Elastische zwachtel 400 x 6 cm. 2x
- Handschoenen paar bij voorkeur maat L. 2x
- Hechtstrips 10x
- Ideaal zwachtel 500 x 8 cm. 3x
- Inhoudsopgave 1x
- Kleefpleister 500 x 2,5 cm. rol 1x
- Mondmasker voor beademing 1x
- Reddingsdeken/isolatie deken 210 x 160 cm. 1x
- Snelverband gerold (10 x 12 cm.) 4x
- Splinterpincet 1x

- Stappenplan Eerste Hulp 1x
- Steriele kompressen 10 x 10 cm. 4x
- Steriele kompressen 5 x 9 cm. (1/16) 4x
- Steriele kompressen niet verklevend 10 x 10 cm. 5x
- Synthetische watten 300 x 10 cm. 3x
- Tekenverwijderaar 1x
- Wondpleister 1 meter. 1x
- Wondpleister assortiment: in 3 maten: 7,2 x 1,9 cm., 7,2 x 2,5 cm., 7,2 x 3,8 cm. 15x
- Wondsnelverband 6 x 8 cm. 3x
- Zelfklevend fixatiezwachtel 4 m. x 8 cm. 1x

Het is belangrijk dat je de middelen in de verbandtrommel periodiek controleert op houdbaarheid en bijvult als materialen zijn gebruikt.

Materialen die veel gebruikt worden (desinfectiemiddel, pleisters e.d.) kun je buiten de verbandtrommel bewaren. Dan hoeft de trommel niet steeds geopend te worden.

Beheer en logboek speeltoestellen

Bij speeltoestellen op de kinderboerderij speelt veiligheid een grote rol. Daarom moeten ze aan een aantal wettelijke eisen voldoen.

Certificering

Speeltoestellen op de kinderboerderij moeten gecertificeerd zijn en er moet een geldig certificaat per toestel op de boerderij aanwezig zijn. Is dat niet het geval? Dan kun je via de fabrikant of keuringsinstantie nagaan of het toestel een typekeuring heeft. Als dat niet het geval is moet je het alsnog laten keuren door een door het ministerie aangewezen keuringsinstelling (AKI).

Er geldt een uitzondering voor speeltoestellen die al vóór 26 maart 1997 in gebruik waren. Die hoeven niet gekeurd te worden, maar de boerderij moet wel zelf vaststellen dat ze veilig zijn.

Veilige installatie

Niet alleen het toestel zelf en de montage ervan moeten veilig zijn, maar ook de manier waarop het is geïnstalleerd en de omgeving eromheen. De fabrikant van een toestel geeft aan wat de eisen voor veilige installatie zijn, bijvoorbeeld hoeveel ruimte er om het toestel heen moet zijn en welke ondergrond geschikt is. Controleer dit direct na installatie. Let er ook op dat er geen obstakels zijn waar kinderen op terecht kunnen komen als ze uit het toestel vallen of springen en zorg altijd voor een schokdempende ondergrond. Alle informatie over zo'n schokdempende bodem vind je op de site van de NVWA onder speeltoestellen/schokdempende bodem.

Onderhoud

Een speeltoestel moet niet alleen veilig zijn bij aanschaf, maar ook veilig blijven. Zorg daarom voor regelmatig preventief onderhoud. Een paar voorbeelden: draai bouten en moeren aan, smeer de lagers, controleer of kettingen nog lang genoeg zijn en controleer de laagdikte van de ondergrond.

In de meeste gevallen geeft de producent in het logboek aan wat de kritische onderhoudspunten van het toestel zijn.

Inspectie

De beheerder moet regelmatig controleren of gebruik van het toestel nog steeds veilig is. Daarbij stelt hij of zij ook vast welke reparaties of herstelwerkzaamheden er eventueel moeten gebeuren om het toestel veilig te houden. Het is belangrijk om deze werkzaamheden daarna op korte termijn uit te voeren.

Minimaal één keer per jaar moet er een diepgaande inspectie uitgevoerd worden, waarbij alle speeltoestellen ook vooral grondig gecontroleerd worden op slijtage. Dit kan gedaan worden door de beheerder, maar je kunt deze controles ook uitbesteden aan een inspectiebureau. Geef in dat geval alleen de opdracht om te controleren op installatie en onderhoud, anders wordt mogelijk opnieuw een typekeuring gedaan.

Logboek of actueel dossier

De boerderij moet voor elk speeltoestel een logboek of actueel dossier bijhouden. Daarmee maak je niet alleen het beheer voor jezelf inzichtelijk, maar je laat er ook mee zien dat je zorgt voor de veiligheid van toestel.

Het logboek of actueel dossier kan per toestel de volgende informatie bevatten:

1. Algemeen

- Naam en adres van de eigenaar van het speeltoestel
- Naam en adres van degene die het toestel beheert (de boerderij)
- Beschrijving van het speeltoestel, bij voorkeur met foto
- Naam fabrikant en importeur
- Bouwjaar
- Serie- of typeaanduiding en (indien van toepassing) serienummer

2. Aantekeningen inspecties en onderhoud

- Datum en tijdstip van de inspectie en het onderhoud en gegevens over de uitvoerder
- Geconstateerde gebreken of veranderingen in de staat van het toestel en de reparateur
- Vervanging van onderdelen die belangrijk zijn voor de veiligheid en de leverancier van die onderdelen

3. Keuringen

- Datum en uitslag van de keuring
- Instelling die de keuring heeft verricht
- Geldigheidsduur van het certificaat of merk van goedkeuring
- Relevante informatie voor het beheer van het toestel, naar aanleiding van de keuring

4. Ongevallen (indien van toepassing)

- Oorzaak of vermoedelijke oorzaak
- Opgetreden persoonlijk letsel
- Naar aanleiding van het ongeval genomen maatregelen

Beheersplan

VeiligheidNL heeft in samenwerking met de NVWA een stappenplan voor het goed beheren van speeltoestellen opgesteld. Dit beheersplan geeft kort en duidelijk uitleg over de wettelijke verplichtingen van beheerders van een of meerdere speeltoestellen. Je vindt het op de site van de NVWA onder speeltoestellen/documenten.

Besmettelijke dierziekten

De overheid houdt de diergezondheid in Nederland permanent in de gaten om indien nodig het beleid snel te kunnen aanpassen en direct te kunnen ingrijpen.

Eigenaren of houders zijn als eerste verantwoordelijk voor de preventie van ziekten bij hun dieren.

Zij moeten:

- Hun best doen om dierziekten buiten hun bedrijf te houden.
- Zorgen voor voldoende hygiëne.
- Alert zijn op ziektesymptomen.
- Voorschriften in acht nemen bij het importeren van dieren uit het buitenland.
- Een verdenking van een dierziekte direct melden bij een dierenarts.

De controle op diertransporten worden strenger als er een verhoogd risico bestaat dat besmettelijk dierziekten het land binnenkomen. Deze maatregelen kunnen plaatsvinden op bedrijfsniveau of op landelijk niveau (importverbod vanuit besmette landen).

Meldingsplicht en bestrijdingsplicht

Dierhouders en dierenartsen hebben een meldingsplicht bij het vermoeden van bepaalde dierziektes. Voor een deel van de meldingsplichtige ziekten geldt ook een bestrijdingsplicht. Dat betekent dat de overheid de verspreiding van die ziektes altijd moet tegengaan.

Meldingsplichtige ziektes

Een dierziekte is meldingsplichtig als deze:

- Snel kan uitbreiden.
- Ernstige schade kan berokkenen aan de betrokken diersoort.
- Niet voldoende afneemt met de normale bedrijfsmiddelen.
- Een gevaar vormt voor de volksgezondheid.
- Volgens internationale afspraken bestreden wordt.

Hieronder een overzicht van alle dierziekten die meldingsplichtig zijn.

Bij vee, zoals runderen en schapen:

- runderpest
- mond en klauwzeer (MKZ)
- klassieke varkenspest
- Afrikaanse varkenspest
- rabiës
- dourine
- kwade droes
- virale paardenencefalomyelitiden
- infectieuze anemie
- miltvuur
- Afrikaanse paardenpest
- vesiculaire stomatitis
- trichinellose
- brucellose
- endemische leukose bij runderen
- tuberculose ten gevolge van *Mycobacterium tuberculosis* complex

- bovine spongiforme encefalopathie, scrapie en andere overdraagbare spongiforme encefalopathieën (TSE's)
- besmettelijke bovine pleuropneumonie
- Teschener-ziekte (besmettelijke varkensverlamming)
- vesiculaire varkensziekte
- ziekte van Aujeszky
- blue tongue
- pest van de kleine herkauwer
- Rift Valley koorts
- Schapen en geitenpokken
- nodulaire dermatose (lumpy skin disease)
- enzoötische hemorrhagische ziekte bij herten
- Q-koorts

Meldingsplichtige ziektes bij pluimvee zijn:

- vogelpest (Aviaire Influenza)
- pseudo-vogelpest (Newcastle Disease)
- Mycoplasma gallisepticum, Mycoplasma meleagridis en Mycoplasma synoviae
- Salmonella arizonae, Salmonella Gallinarum en Salmonella Pullorum

Bevallingen - handleiding

Voorbeeldhandleiding

Deze handleiding bevallingen richt zich op een goede hygiëne voor mens en dier en op de juiste zorg voor lammeren en moederdier voor, tijdens en na de bevalling. Voor publieksboerderijen is het verplicht schapen en geiten te vaccineren tegen Q-koorts en ze afgezonderd van publiek te laten aflammeren. Verder gelden er een aantal aanvullende eisen op het gebied van hygiëne.

Drachtige geiten en schapen

Vaccinatie Q-koorts

Schapen en geiten dienen eerst volledig gevaccineerd te zijn tegen Q-koorts voordat zij mogen dekken of gedekt mogen worden. Een goede dekadministratie is erg belangrijk. Van elk drachtig dier wordt genoteerd om welk dier het gaat en wat de verwachte datum van bevallen is.

Publiek en bevallingen

Publiek mag niet aanwezig zijn tijdens de bevalling van schapen en geiten. Via een informatiebord of brochures kan dit kenbaar worden gemaakt. Bezoekers mogen ook niet in contact komen met geboortematerialen (bv. nageboorte) of kleding die tijdens een bevalling gedragen is. Zwangere vrouwen wordt afgeraden om in de geitenwei en de geiten en schapenstallen te komen (ook buiten het lammerenseizoen).

Regels rondom de bevalling

Het allerbelangrijkste is dat er rust heerst in de stal tijdens de gehele bevalling. De medewerker die de bevalling begeleidt, is hier verantwoordelijk voor. De andere aanwezigen volgen zijn/ haar regels op. Zwangere medewerksters/vrijwilligers/stagiairs mogen niet bij een bevalling aanwezig zijn.

Voor de bevalling

- Zorg voor een goede en schone kraamstal waarin dieren die gaan bevallen of net bevallen zijn apart gezet kunnen worden. Deze stal moet ook afgesloten kunnen worden van het publiek.
- Let op: als een geit/schaap bijna is uitgerekend, mogen er in de stal geen grote emmers of teilen met drinkwater staan. Dit in verband met risico op verdrinking van de lammeren als er niemand bij de bevalling aanwezig is.

Na de bevalling

- Zorg dat alles is schoongemaakt en alle geboortematerialen zijn opgeruimd. In verband met navuilen van het moederdier wordt aanbevolen direct contact tussen het publiek en het moederdier en de lammeren te voorkomen.
- Houd het moederdier en de lammeren tijdelijk in een aparte kraamstal, zodat de dieren goed in de gaten gehouden kunnen worden en gekeken kan worden of de lammeren goed drinken. Dit bevordert ook de moeder-lambinding.
- Als de lammeren ongeveer 2 weken oud zijn mogen ze bij de groep, mits de moeder niet meer navuilt (schone staart en achterhand). Indien de weersomstandigheden het toelaten mogen ze naar buiten, maar ze moeten altijd naar binnen kunnen als ze dat willen. Het

publiek kan nu weer in direct contact komen met deze dieren. Ze kunnen de lammetjes aaien, maar niet optillen of voeren. Zorg dat dit wordt gecommuniceerd en dat hier toezicht op is.

Benodigdheden bevalling

- Verlospak (alternatief regenpak of overall)
- Laarzen
- Schone emmers
- Wegwerphandschoenen/verloshandschoenen
- Wegwerpoverall
- Mondneusmaskers (bij abortus)
- Nagelborstel
- Halamid (zakjes: 100 gram/ 10 liter water) of ander desinfectiemiddel
- Vuilniszakken

Verloskist:

- Glijmiddel
- Citopogeen
- Fles met betadine
- Ademspray
- Verlostouwtjes
- Wegwerpdoeken

Overige:

- Digitale koortsthermometer
- Spuit en sonde
- Kunstbiest of ingevroren biest (in vriezer)
- Lammerenfles en kunstmelk
- Wegwerpspuiten 10 ml en naalden
- Antibiotica en/ of nageboorte capsules (alleen op voorschrift dierenarts)

Zorg aan moeder en jongen en hygiëne rondom de bevalling

Vorbereiding voor de bevalling

Als een geit/ schaap gaat bevallen worden de volgende spullen klaargezet:

- Verloskist met toebehoren
- Emmer met warm water en citopogeen
- Emmer koud water
- Wegwerpdoeken

Degene die de bevalling gaat begeleiden trekt een verlospak/ overall en laarzen aan. De handen moeten goed gewassen worden met neutrale zeep en nagels moeten kort en schoon zijn (ringen, armbanden, horloges ed. afdoen!). Het wordt aanbevolen om wegwerphandschoenen of speciale verloshandschoenen te dragen, afhankelijk van de handelingen die uitgevoerd moeten worden.

Tijdens de bevalling

- Degene die de bevalling begeleidt gaat pas de geboortestal binnen als controle of assistentie nodig is. Rust is belangrijk en stress moet zoveel mogelijk worden vermeden.

- Opvoelen en hulp bieden:
Als er een verkeerde ligging wordt geconstateerd of de geboorte niet vordert, wordt er hulp geboden. Ook als er na de geboorte van één of meerdere lammetjes er mogelijk nog een lam in zit of als de bevalling niet vlot, wordt de ooi of geit opgevoeld.
- Dierenarts:
Bij problemen wordt in overleg met de beheerder de dierenarts gebeld. Als deze bij de bevalling nodig is, dan wordt hem een verlospak (of overall) en laarzen van de kinderboerderij aangeboden, zodat deze spullen op het terrein blijven. Dit materiaal wordt op de kinderboerderij gereinigd en indien nodig ontsmet.

Na de bevalling

- Verzorging moeder en lammetje(s):
Als de lammetjes geboren zijn, worden ze direct bij de moeder gelegd, zodat zij ze kan drooglikken. Alleen bij zwakke lammeren of bij veel lammeren wordt het lam deels drooggewreven en als het goed gaat daarna direct bij de moeder gelegd.
- Met een wegwerpdoek wordt het slijm uit het bekje en neusje verwijderd.
- Bij inwendige hulp of als het dier is opgevoeld wordt op voorschrift van de dierenarts gegeven ter baarmoederontsteking.

Bij elke bevalling (begeleid en onbegeleid) volg je onderstaande stappen:

- De navels van de lammetjes worden goed ontsmet met betadine.
- Er wordt een beetje biest uit de spenen gemolken. Hierbij wordt gecontroleerd of de geit of schaap biest heeft en of dit in orde is (geit: wit-lichtgeel, schaap: gelig en dik). Indien nodig worden de spenen en de uier schoongemaakt.
- Bij (jonge) ooiën wordt eventueel de wol rond de uier weggeknipt, zodat de lammetjes goed bij het uier kunnen om te drinken. Dit kan eventueel ook al tijdig voor de bevalling worden gedaan.
- Als de lammetjes niet direct goed drinken worden ze geholpen en aangelegd aan de speen.
- Indien nodig wordt in overleg met beheerder of dierenarts (kunst)biest gegeven met een fles of sonde.

Kraamhok

De moeder wordt samen met de lammeren in een kraamhok geplaatst.

- Het kraamhok is schoon, droog en goed opgestrooid met een laagje zaagsel en stro.
- In het kraamhok hangt een warmtelamp (250 Watt). Deze staat de eerste dagen aan of langer bij koud weer en/of zwakke lammeren.
- In het kraamhok is een kleine emmer met water (in een speciale beugel) of een automatische drinkbak aanwezig.
- De ooi of geit krijgt na de bevalling een beetje biks en hooi in de ruif.
- Voederbakken worden na het voeren uit het hok verwijderd.

Reinigen en ontsmetten

- Zoveel mogelijk vies stro en de gebruikte wegwerpdoeken worden in een goedgesloten vuilniszak gedaan en per grijze container afgevoerd.
- De nageboorte wordt zo snel mogelijk nadat deze is afgekomen uit de stal verwijderd en in de vriezer voor kadavers gedaan. Nageboortes en ander geboortemateriaal worden afgevoerd door Rendac.
- Denk aan hygiëne bij opruimen en schoonmaken: wegwerphandschoenen en de handen goed wassen.

Controle moeder en lammetje(s)

- Kijk de eerste dagen goed of de lammetjes drinken en of ze gezond zijn.

- Controleer bij de lammetjes of ze normale ontlasting hebben en of dit niet onder de staart en aan de achterkant blijft plakken. Maak dit indien nodig schoon.
- Houd bij de lammetjes (met name schapen) de oogjes goed in de gaten in verband met mogelijke oogontstekingen. Gebruik indien nodig oogzalf of raadpleeg de dierenarts.
- Houd de moeder goed in de gaten. Neem de temperatuur op als zij sloom wordt of afwijkingen vertoont in haar gedrag. Een verhoogde temperatuur kan onder meer wijzen op baarmoederontsteking (normale temperatuur: volwassen geit: 38.5 – 39.5 C, volwassen schaap: 38.5 – 40.0 C.).
- Controleer de moeder goed op navuilen (verlies van slijm en bloedresten). Als de staart erg bevuild is, maak je hem schoon en knip je hem indien nodig bij. Het is ook belangrijk dat de achterkant van het uier en de achterhand goed schoon blijven. Maak deze indien nodig schoon met lauw water.

Administratie

Na de bevalling wordt in de map vermeld hoe de bevalling is verlopen. Hierbij wordt ook genoteerd wie er bij de bevalling aanwezig waren en of er bijzonderheden waren en zo ja, welke. Als de jonge dieren genummerd zijn, noteer je welke nummers de lammeren hebben gekregen.

Lammeren/ geitjes met diarree

Diarree kan veel verschillende oorzaken hebben, waaronder besmetting met parasieten of bacteriën. Met name een aantal bacteriën kunnen ook verschillende zoönosen veroorzaken. Bij dieren met diarree moet je dus extra opletten. Vooral jonge dieren, zoals geitjes en lammetjes zijn hier erg gevoelig voor.

Dieren met diarree moeten direct apart worden gezet van het publiek en liefst ook van andere dieren, vanwege het risico op besmetting. Het spreekt voor zich dat jonge dieren samen met hun moeder en eventuele broertjes en zusjes apart gezet worden. De dieren met diarree worden schoongemaakt en behandeld. De andere dieren worden goed in de gaten gehouden en het verblijf wordt schoongemaakt.

Abortus of dode lam(meren)

Bij abortus wordt altijd de dierenarts geraadpleegd!

Bij (een vermoeden van) een abortus of bij de geboorte van dode lammeren, mogen er geen bezoekers, vrijwilligers of stagiairs bij de bevalling aanwezig zijn. In dit geval moet je extra hygiënische maatregelen nemen. Gebruik wegwerphandschoenen (verloshandschoenen), een mondneusmasker, een wegwerpoverall en laarzen. Leg indien mogelijk een zeil neer met wat stro, waar het dier op kan bevallen. Dit is na de bevalling makkelijk schoon te maken door het zeil in te klappen en af te voeren. Zo blijft de omgeving schoner.

Ontsmet de stal waarin de abortus heeft plaatsgevonden direct met een geschikt desinfectiemiddel (voor Q-koorts, zie adviezen RIVM). Haal de stal daarvoor eerst helemaal leeg. Doe het vervuilde stro in vuilniszakken (goed afsluiten!) en voer deze af. Maak de stal eerst goed schoon met een schoonmaakmiddel en laat dat opdrogen. Ontsmet de ruimte vervolgens met een geschikt desinfectiemiddel. Was de gedragen kleding apart van andere kleding op een volledig wasprogramma op minimaal 60 graden.

De moeder (en eventueel overige lammetje(s)) wordt na een abortus of bij de geboorte van dode lammeren apart gezet van andere dieren (quarantaine) totdat de uitslag van het onderzoek of de oorzaak bekend is. Verzorg dieren die hebben geaborteerd apart (nadat de andere dieren verzorgd zijn) en draag tijdens die verzorging aparte kleding.

Verwijderen nageboortes en dode lammeren

Het kan nodig zijn om voor onderzoek het lam/de lammeren en de nageboorten te bewaren (koel houden, niet invriezen).

Overleg dit met de dierenarts. Indien onderzoek niet nodig is worden de dode lam(meren) en nageboortes in de vriezer gedaan en afgevoerd door Rendac.

Tip: bewaar de nageboortes in een gesloten emmer. Zo blijft de vriezer schoner en de emmer is na beetje ontdooien eenvoudig te legen.

Contactgegevens

Bel bij iedere bevalling de beheerder: [Telefoonnummer]

Bij problemen bij een bevalling kan na toestemming van de beheerder de dierenarts gebeld worden: Dierenartsenpraktijk [naam en telefoonnummer/spoednummer]

Namen en telefoonnummers van personen die de bevalling zelfstandig mogen begeleiden: [Hier namen en telefoonnummers invullen]

Breukprotocol (voorbeeld)

Voorbeeldinstructie

Bij het opruimen van gemorste gevaarlijke stoffen (zoals chemicaliën en medicijnen) moet je de juiste voorzorgsmaatregelen nemen.

Weet je bij chemicaliën om welke stof het gaat? Dan kun je uit de S-zinnen (op de verpakking) afleiden welke maatregelen je moet nemen. Weet je niet om welke stof het gaat? Loop dan geen risico en ga er vanuit dat deze tot het meest gevaarlijke soort behoort.

In alle gevallen geldt:

- Behandel het gemorste materiaal met grote zorgvuldigheid.
- Trek bij het opruimen van gebroken verpakkingen diergeneesmiddelen handschoenen aan en doe een mondneusmasker voor.
- Gebruik stevige vuilniszakken.
- Maak gebruikte materialen goed schoon of gooi ze weg.
- Houdt chemisch afval gescheiden van het gewone afval.
- Lees de aanwijzingen op de verpakking of raadpleeg het VIB (Veiligheids Informatie Blad).

Poeders

- Gebroken verpakkingen of losse poeders die uit de verpakking gevallen zijn, veeg je op met stoffer en blik. Gooi ze bij het chemisch afval.
- Maak het oppervlak schoon met sop en een doekje.

Vloeibare stoffen

- Gaat het om vloeistoffen waarbij schadelijke dampen vrij kunnen komen? Zet dan de deur van de ruimte en de dichtstbijzijnde buitendeur open en zet eventueel ventilatoren aan.
- Neem de vloeibare stoffen op met keukenpapier of een doek totdat het oppervlak droog is. Gooi het gebruikte papier of de doek bij het chemisch afval.
- Maak het oppervlak schoon met sop en een doekje.

Pas als alles is opgeruimd (ook de gebroken verpakking!), gooi je alle gebruikte materialen bij het chemisch afval.

Nb. Voor de omgang met en het opruimen van bepaalde gevaarlijke stoffen kunnen specifieke eisen gelden. Hieraan moet apart aandacht worden besteed in het breukprotocol.

Destructie en voorbeeldprotocol

Indien er een dier overlijdt, is het wettelijk verplicht dit te melden bij Rendac. Dit geldt met name voor grote(re) landbouwhuisdieren. Kleine, niet I&R plichtige gezelschapsdieren kunnen ook ter destructie aangeboden worden bij de dierenarts of crematorium.

Destructiebedrijf Rendac

De Rendac-bedrijven verzamelen en verwerken het dierlijk restmateriaal op een juiste en verantwoorde wijze. Daarmee vervullen ze een taak die door de overheid wettelijk is vastgelegd in de Destructiewet. In deze wet staat onder meer dat kadavers verplicht moet worden aangeboden aan een verwerkingsbedrijf. Daarnaast regelt deze wet dat kadavers na voorbereiding bij een destructiebedrijf dienen te worden verbrand. Vervolgens staan in de wet richtlijnen voor de ophaaltarieven, het melden en het aanbieden van kadavers.

Eisen uit de verordening destructie

- Destructiemateriaal mag niet aan verwerking worden onttrokken of worden gebruikt, voor welke doeleinden dan ook.
- Destructiemateriaal mag niet gemengd worden met ander materiaal dan destructiemateriaal.
- De eigenaar of houder van destructiemateriaal is verplicht om het destructiemateriaal uiterlijk de eerste werkdag, volgend op de dag waarop het dier is gestorven, aan te geven bij de ondernemer binnen wiens werkgebied het materiaal zich bevindt. Ook moet de eigenaar of houder van destructiemateriaal het destructiemateriaal ter beschikking houden, en afstaan aan de ondernemer binnen wiens werkgebied het materiaal zich bevindt.
- Kadavers van gezelschapsdieren (honden, katten, kleine huisdieren) en paarden mogen ook worden aangeboden aan een erkend crematorium.
- Er is een goed afsluitbare, onbeschadigde en reinigbare kadaverton en/of kadaverstolp aanwezig.
- Kadavers moeten worden afgedekt (hiervoor zijn speciale afdekbakken te koop).
- Destructiemateriaal mag niet op het bedrijfsterrein worden bewaard.
- Destructiemateriaal mag in het algemeen niet zelf worden vervoerd.

Kadaver ter destructie aanbieden

Plaats van ophalen

Voor de ligging en inrichting van de kadaverplaats bestaan wettelijke regels.

Eisen en tips met betrekking tot de ligging van de kadaverplaats

- De kadaverplaats moet voldoende ruimte bieden voor het te verwachten aantal kadavers en/of kadavertonnen.
- De kadaverplaats moet een verharde ondergrond hebben.
- De kadaverplaats moet goed te reinigen zijn.
- De kadaverplaats moet een opvangmogelijkheid voor lijkvocht hebben.
- Wanneer de afdekkap gedurende lange tijd in de volle zon ligt, is het beter de kap iets vrij boven de grond te houden door deze op blokjes te plaatsen, zodat ventilatie mogelijk is.
- Plaats de afdekkappen bij voorkeur haaks op de weg, dan vallen ze bij kantelen niet in de sloot;
- Door verankering van de kap, met een ketting, kan de kap niet wegwaaien en kan er bij het openen voldoende ruimte worden gecreëerd voor de laadklem;
- Maak geen bakken in de grond, deze kunnen vol water komen te staan en zijn over het algemeen ongeschikt om uit te laden.

- Gebruik de voor dit doeleinde ontwikkelde kunststof tonnen. Andere tonnen zijn vaak niet bestand tegen de druk van de hydraulische laadklem.
- Het is aan te raden de kap en ton te reinigen en te ontsmetten met een goedgekeurd middel nadat de kadaverwagen is geweest.
- Het materiaal moet op een zodanige wijze worden aangeboden dat het vanaf de openbare verharde weg goed bereikbaar is en binnen het vrije bereik ligt van de kraan van Rendac.
- De plaats van aanbieden moet vrij zijn van obstakels, zoals erfafscheidingen of elektriciteitskabels.
- Wanneer door plaatselijke omstandigheden de mogelijkheid hiertoe ontbreekt, dan wordt tussen de aanbieder en Rendac een andere plaats afgesproken, waarbij het uitgangspunt is dat het vervoermiddel van Rendac niet verder dan een wagenlengte op het erf hoeft te rijden.

Meer informatie: www.rendac.nl

Wat te doen met een kadaver?

Dood dier

Als je een (klein) dood dier aantreft in een stal of verblijf haal deze dan zo snel mogelijk weg en doe deze in de vriezer bestemd voor kadavers. Draag hierbij wegwerphandschoenen. Bij een groot dier eventueel ook een wegwerpoverall. Het verblijf of de plek waar je het dier hebt aangetroffen maak je (indien mogelijk) leeg en goed schoon. Het kan noodzakelijk zijn om deze plek te ontsmetten. Dode dieren kunnen namelijk ziektekiemen bij zich dragen en een besmettingsbron vormen voor andere dieren en soms zelfs voor mensen. Meld een dood dier altijd aan de beheerder of medewerker van de kinderboerderij (bv. in logboek).

Als je een dood dier niet op durft of wilt pakken, meld het dan zo snel mogelijk bij de beheerder.

Nageboortes (placenta) worden in een aparte emmer in de vriezer bewaard en afgevoerd door de Rendac. Bij een abortus (doodgeboorte) kan besloten worden om de nageboorte te laten onderzoeken. In dit geval wordt deze niet ingevroren. In overleg met de beheerder kan besloten worden tot onderzoek.

Kleine kadavers (tot 25 kilo)

Op de kinderboerderij worden de kleine kadavers (zoals kleinvee, pluimvee, lammetjes, jonge geitjes, biggen) ingevroren. Dit is toegestaan voor kleine landbouwhuisdieren tot maximaal 25 kilo. Zodra de vriezer vol begint te raken, wordt Rendac gebeld door de beheerder en worden de dieren aangeboden in een container. De vriezer wordt een dag van tevoren uitgezet om het leegmaken te vergemakkelijken. De kadavers ontdooien daardoor niet volledig, waardoor de kadavertemperatuur onder de 15 graden blijft. De container wordt aan de openbare weg (bij het hek) aangeboden. De Rendac vrachtwagen hoeft niet het erf op. De ophaalfrequentie van kadavermateriaal in tonnen is éénmaal per twee weken, mits gekoeld bewaard bij een omgevingstemperatuur van maximaal 10 graden celcius.

Grote kadavers

Het grootvee (zoals geit, schaap, zeug, mestvarken, kalf) wordt dezelfde dag aangemeld bij de Rendac. De Rendac haalt het kadaver de eerstvolgende werkdag op. De dieren worden aan de openbare weg aangeboden onder een kadaverkap. De Rendac vrachtwagen hoeft niet het erf op. Dit wordt geregeld door de beheerder.

Schoonmaken en ontsmetten

De gebruikte container of kadaverkap wordt na gebruik schoongemaakt en ontsmet met een Halamid D oplossing (of een ander geschikt desinfectiemiddel). Als de vriezer leeggehaald is, wordt deze ook schoongemaakt en ontsmet.

Persoonlijke hygiëne

Zorg bij het weghalen van placenta's en kadavers voor een goede persoonlijke hygiëne. Draag wegwerphandschoenen en eventueel andere beschermende kleding. Was ook daarna goed de handen met water en zeep en maak (indien mogelijk) de plek waar het dier heeft gelegen goed schoon.

Belangrijk: De kadavers mogen niet bewaard worden samen met ander materiaal. Dus nooit in de vriezer stoppen met voedsel voor menselijke consumptie!

Fokbeleid (voorbeeld)

Een helder fokbeleid is belangrijk omdat je daarmee uitlegt waarom je fokt (je doelstellingen) en met welke dieren. Iedere kinderboerderij kan hier zijn eigen invulling aan geven. Dit is een voorbeeld van zo'n fokbeleid.

Wat verstaan we onder fokken?

Fokken is het in standhouden van het ras met de typische eigenschappen ervan en het bewaken en bevorderen van de gezondheid, het karakter en het welzijn van de dieren.

Doelstellingen om te fokken kunnen zijn:

- Bijdragen aan de instandhouding van zeldzame Nederlandse huisdierrassen (levend cultureel erfgoed).
- Bijdragen aan en verbeteren van het ras door het fokken met raszuivere en stamboekwaardige dieren.
- Stimuleren van natuurlijk gedrag. Voortplanting is een onderdeel van het natuurlijk gedrag en draagt bij aan de natuurlijke dynamiek in een diergroep of kudde.
- Educatie. Bezoekers leren over voortplanting en jonge dieren door beleving, bijvoorbeeld een kuiken dat uit een ei komt of een koe die melk geeft na de geboorte van het kalf.
- Attractief. Jonge dieren hebben een grote aantrekkingskracht op bezoekers.
- Regelmatige verjonging van het dierenbestand.
- Inkomsten. Verkoop van jonge dieren kan zorgen voor extra inkomsten voor de boerderij. Dit gaat in het algemeen slechts om kleine bedragen.

Onderlinge uitwisseling van jonge dieren met kinderboerderijen, particulieren (liefhebbers) en houders van stamboekwaardige dieren wordt gestimuleerd. Een belangrijk selectie criterium daarbij is het karakter van beide ouderdieren. De jonge dieren moeten geschikt zijn voor de kinderboerderij en het veelvuldige contact met bezoekers.

Fokbeleid per dier

Ezels

De ezelmierrie wordt om het jaar gedekt. De eerste dekking vindt plaats op minimaal 4-jarige leeftijd. Voorwaarde voor het fokken is dat de mierrie is goedgekeurd voor het ezelsamboek (geen gebreken heeft en stamboekwaardig is) en in goede gezondheid en conditie verkeert. Ze wordt gedekt door een goedgekeurde ezelhengst.

Het veulen wordt na circa een half jaar gespeend. Er wordt gezocht naar een plek op een andere kinderboerderij of bij een particulier. Jonge hengsten worden bij voorkeur eerst gecastreerd.

Fokdoel: Het fokken van een gezonde, stamboekwaardige ezel met een rustig en vriendelijk karakter.

Koe

De lakenvelder wordt ieder jaar geïnsemineerd met sperma van een goedgekeurde KI-lakenvelder stier. Het kalf wordt circa drie tot vier maanden gezoogd. Een koekalf blijft er soms nog langer bij. De KI vindt alleen plaats als de koe in goede conditie en gezondheid verkeert. Zij wordt één keer per dag handmatig gemolken om het publiek te laten zien hoe dit gaat. Zij heeft daarnaast voldoende melk voor haar kalf.

Fokdoel: Bijdragen aan de instandhouding van de lakenvelder door het fokken met goede, stamboekwaardige dieren. Educatief door het laten zien van het kalf en het melken van de koe.

Varkens

Vanwege de strenge regelgeving worden de Pietrainzeugen niet geïnsemineerd.

Vanwege de lastige afzet en de grote kans op impulsaankopen van biggen wordt het hangbuikzwijn niet gedekt.

Geiten

Er wordt gefokt met de toggenburgers (CL/ CAE-vrij). Zij worden gedekt vanaf het tweede levensjaar. Ieder jaar wordt gekeken welke dieren daarvoor het meest geschikt zijn en in goede conditie verkeren. Daartoe worden de geiten gekeurd door een keurmeester. Door de goede kwaliteit en de ziektevrije status zijn de dieren (geiten en bokken) gemakkelijk af te zetten aan andere kinderboerderijen en fokkers. Met de dwerggeiten en Wallische geiten wordt niet gefokt.

Fokdoel: In stand houden en verbeteren van het toggenburger geitenras.

Schapen

Er wordt gefokt met de zwartblessen en texelaars (zwoegervrij).

De zwartblessen worden gefokt vanaf het tweede levensjaar. Er wordt gefokt met stamboekwaardige dieren en jaarlijks wordt een goedgekeurde ram aangeschaft.

Bij de ooien van de texelaars vindt selectie plaats op gemakkelijk aflammeren. Hier wordt ook de keus van de ram op gebaseerd.

De jonge ooien en de beste rammen zijn veelal gemakkelijk af te zetten aan liefhebbers en particulieren. De overige rammen (en evt. niet verkochte ooien) worden verkocht aan een bekende handelaar.

Fokdoel: Bijdragen aan de instandhouding van het zwartblesschaap, stimuleren van het natuurlijk gedrag van de ooien en de kudde en voorkomen van vervetting van de ooien. Tevens zijn de lammeren erg attractief voor bezoekers.

Kippen

Er wordt gefokt met raszuivere oudHollandse kippenrassen in samenwerking met de lokale pluimveevereniging 'Ons prachtig hoen'. Zij leveren raszuivere, gezonde kippen aan. Er wordt geprobeerd de hennen zelf te laten broeden, zodat bezoekers een hen met kuikens kunnen zien. Dit gaat met deze rassen echter vaak lastig. Een deel van de eieren wordt daarom in de broedmachine gelegd en kan door de bezoekers bekeken worden.

De kuikens vervangen oudere dieren of worden meegenomen door de pluimveevereniging. Indien er belangstelling voor is, worden ze ook verkocht aan andere kinderboerderijen of particulieren.

Fokdoel: Educatief: bezoekers leren over 'van ei tot kip' door het proces in het echt te zien.

Konijnen

Er wordt beperkt gefokt met de konijnen (3-4 nestjes per jaar). Van het voorjaar tot en met de zomer zijn voor de bezoekers steeds jonge konijnen te zien. Omdat we fokken met geliefde, maar niet veelvoorkomende rassen is de vraag vanuit vooral andere kinderboerderijen groot. Er wordt gefokt met de gele Vlaamse reus, de blauwe Franse hangoor en Dalmatiër rexen.

Fokdoel: Bijdragen aan het fokken van raszuivere dieren met een prettig en rustig karakter.

Attractief voor de bezoekers en verkoop van de jonge konijnen.

Gedragscode medewerkers en vrijwilligers (voorbeeld)

Voorbeeldcode

Op onze kinderboerderijen hebben minderjarigen of mensen met een verstandelijke beperking een belangrijke rol bij het verrichten van de dagelijkse werkzaamheden en nemen ze deel aan verschillende activiteiten. Daarbij is het soms lastig om te bepalen wat wel en niet kan in het contact met de kwetsbare mensen uit deze groep. De een wil even op schoot zitten, de ander heeft behoefte aan een aai over de bol en weer een ander vindt het juist helemaal niet prettig om aangeraakt te worden. Exacte grenzen kun je hiervoor dus niet aangeven. Maar toch er is één heel duidelijke grens die nooit overschreden mag worden: seksuele contacten en handelingen tussen onze (jong)volwassen medewerkers en de minderjarigen op de boerderij zijn absoluut ontoelaatbaar!

Daarom hebben wij als kinderboerderij voor al onze medewerkers een gedragscode opgesteld. Die bestaat uit twee delen:

- Regels die bijdragen aan een open, transparante en veilige omgeving voor al onze bezoekers, medewerkers en vrijwilligers;
- Onze omschrijving van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Deze is het uitgangspunt van het tucht- en sanctiebeleid dat door de organisatie wordt gevoerd.

We vragen iedereen die bij ons komt werken (als vrijwilliger, stagiair of betaalde kracht) om deze gedragscode te ondertekenen. Hiermee verklaar je dat je de gedragscode kent en dat je ernaar zult handelen.

Onze gedragsregels voor al onze personeelsleden, vrijwilligers en stagiaires

1. De begeleider zorgt voor een omgeving en een sfeer waarbinnen een minderjarige zich veilig en gerespecteerd voelt.
2. De begeleider zorgt er in de contacten met het kind/de cliënt altijd voor dat hij deze in zijn of haar waarde laat.
3. De begeleider dringt niet verder door in het privéleven van de minderjarige/de cliënt dan functioneel noodzakelijk is.
4. De begeleider onthoudt zich van elke vorm van seksuele benadering of misbruik ten opzichte van de minderjarige. Alle seksuele handelingen, contacten en relaties tussen begeleider en minderjarige tot 16 jaar zijn onder geen beding geoorloofd en worden beschouwd als seksueel grensoverschrijdend gedrag.
5. De begeleider zorgt ervoor dat hij de minderjarige niet op een zodanige manier aanraakt dat verwacht kan worden dat dit als seksueel of erotisch ervaren wordt.
6. De begeleider beschermt minderjarige en kwetsbare mensen zoveel hij kan tegen alle vormen van ongelijkwaardige behandeling en seksueel grensoverschrijdend gedrag. Hij ziet er actief op toe dat de gedragscode door iedereen wordt nageleefd.
7. Bij overschrijding van de gedragscode of vermoedens van seksueel grensoverschrijdend gedrag is de begeleider verplicht hiervan melding te maken bij de personen die daarvoor door het bestuur zijn aangewezen.
8. In die gevallen waar de gedragscode niet (direct) voorziet of bij twijfel over de toelaatbaarheid van bepaalde gedragingen zal de begeleider handelen in de geest van de gedragscode. Indien nodig neemt hij contact op met een persoon die hiervoor door het bestuur is aangewezen.

Omschrijving en sanctiebeleid seksueel grensoverschrijdend gedrag met minderjarigen

Onder seksueel grensoverschrijdend gedrag met minderjarigen verstaan wij:

- elke vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering
- in verbale, non-verbale of fysieke zin
- opzettelijk of onopzettelijk

die

- door de persoon die het ondergaat als ongewenst of gedwongen wordt ervaren;
- en/of plaatsvindt binnen een ongelijke machtsverhouding (volwassene-kind, hulpverlener-cliënt, leerkracht-leerling, medewerker-stagiair e.d.);
- en/of andere handelingen of gedragingen die strafbaar zijn volgens het Wetboek van Strafrecht.

Gedragingen zoals hierboven omschreven vallen onder seksueel grensoverschrijdend gedrag met minderjarigen. Hierop kan een sanctie volgen door een tuchtrechtprocedure waarin hoor en wederhoor plaatsvindt. Deze sanctie kan bestaan uit het voor korte of langere tijd uitsluiten van vrijwilligerswerk met minderjarigen door persoonsgegevens in een centraal register op te nemen.

Als het bestuur van mening is dat er sprake kan zijn van een situatie die valt onder het Wetboek van Strafrecht, zal dit bij politie/justitie worden gemeld.

Deze gedragscode is *op datum* vastgesteld door *naam bestuur/vergadering/organisatie*

Ondertekening namens de kinderboerderij

Handenwassen (factsheet)

Onderzoek heeft aangetoond dat de meeste ziekteverwekkers via de handen verspreid worden. Regelmatig handen wassen met water en zeep verkleint de kans om ziek te worden.

Jaarlijks worden er in Nederland ongeveer 30 miljoen bezoeken gebracht aan kinderboerderijen. Tweederde van de bezoekers behoort tot een van de risicogroepen: jonge kinderen, oudere mensen, zwangere vrouwen en mensen met een verminderde weerstand. Zij lopen een groter risico om besmet te raken tijdens een bezoek aan de kinderboerderij. Daarom is het belangrijk dat alle bezoekers worden gewezen op het belang van handen wassen met water en zeep.

Handenwasgelegenheid

Op elke kinderboerderij moet een geschikte handenwasgelegenheid zijn. Daarnaast is het verstandig om bij de uitgang van de weides en de kinderboerderij een laarzenborstel te plaatsen. Bezoekers lopen dan geen mest of stro over de kinderboerderij of naar huis. Ook verstandig: een extra pompje met desinfecterende handgel bij de in- en uitgang. Dit is echter geen vervanging voor het handen wassen!

Goede voorlichting

Om ervoor te zorgen dat bezoekers hun handen ook echt gaan wassen, is meer nodig dan een geschikte handenwasgelegenheid. Er moet duidelijke informatie zijn wanneer bezoekers hun handen moeten wassen en waarom dat zo belangrijk is.

Uit onderzoek van GGD Noord- en Oost-Gelderland in 2013 bleek dat mensen die een voorlichtingsbord over handen wassen hadden gezien vaker hun handen wassen (58%) dan mensen die het bord niet zagen (30%). Goede voorlichting blijkt dus effectief!

Informatiebord bij handenwasgelegenheid

Het is belangrijk om bij de handenwasgelegenheid een duidelijk informatiebord op te hangen. Daar moet in elk geval het volgende opstaan:

WAS JE HANDEN MET WATER EN ZEEP

- Nadat je de dieren hebt geaaid
- Voordat je gaat eten
- Voordat je met je handen je gezicht of mond aanraakt
- Let op: eten en drinken mag alleen op de daarvoor aangewezen plaatsen en niet in de dierenweiden of in de stallen.

Net als mensen, dragen ook dieren ziektekiemen bij zich. Door aaien of knuffelen met de dieren, maar ook via de mest of door inademing kunnen ziektekiemen overgedragen worden. Vooral jonge kinderen, zwangere vrouwen en oudere mensen zijn hier gevoelig voor. Hoewel het risico op besmetting klein is, moet je altijd je handen wassen na contact met de dieren en voor het eten.

Heb je vragen? Neem dan contact op met de beheerder.

Verder is het belangrijk dat de handenwasgelegenheid:

- Zoveel mogelijk op de route ligt die mensen volgen van de plek waar ze met dieren in aanraking komen naar de plek van een eetgelegenheid of uitgang.
- Duidelijk zichtbaar is of dat er met borden naar wordt verwezen.
- Is voorzien van stromend water, zeep/desinfecteermiddel en doekjes (bij voorkeur wegwerp) of een warmeluchtdroger.
- Op kinderhoogte is of kinderen de mogelijkheid geeft om er op een andere manier bij te kunnen (bijv. door een verhoging of een krukje).
- Goed wordt schoongehouden.

Huisregels bezoekers (voorbeeld)

Voorbeeldtekst

Als je huisregels opstelt voor bezoekers kun je aandacht besteden aan:

- Hoe ga je om met de dieren
- Hoe ga je om met medewerkers, vrijwilligers en andere bezoekers
- EHBO
- Wie kun je waarschuwen bij onraad
- Procedure bij klachten en suggesties
- Hygiëneregels

Hoe ga je om met de dieren

Kinderboerderijen vinden het belangrijk dat hun bezoekers in contact komen met de dieren. Dit moet voor mens en dier een positieve ervaring zijn, dus dat contact moet op een verantwoorde manier gebeuren. Omdat niet alle bezoekers precies weten hoe ze met dieren om moeten gaan is het verstandig om hiervoor een handreiking (huisregels) op te stellen. Enkele voorbeelden:

- Wees vriendelijk voor de dieren.
- Laat de dieren naar je toekomen. Aaien mag altijd.
- Til de dieren niet op en ren ze niet achterna.
- Haal geen dieren uit hun verblijven.
- Wees altijd voorzichtig. Onze dieren zijn gewend aan mensen, maar kunnen ook wel eens bijten of trappen. Het blijven tenslotte dieren.
- Honden worden toegelaten op het terrein, maar moeten wel aangelijnd blijven en onze dieren met rust laten.
- Bezoekers mogen onze dieren alleen voeren met voedsel uit de voerautomaten. Meebracht voedsel kunt u achterlaten in de tonnen bij de ingang.

Omgangsregels en ongewenste gedragingen

Net als overall gelden op de kinderboerderij regels over hoe we met elkaar omgaan. Die regels lijken misschien vanzelfsprekend, maar door ze te vermelden als huisregels kun je bezoekers er makkelijker op aanspreken. Het is verstandig om goed contact te houden met de wijkagent of politie en af te spreken wat je doet als bezoekers zich (ernstig) misdragen. Voorbeelden van omgangsregels zijn:

- Wees vriendelijk voor elkaar en voor onze medewerkers en vrijwilligers.
- Houd het erf schoon en gooi uw afval in de afvalbakken.
- Wees zuinig op de aanwezige spullen.
- Fietsen, skeeleren en voetballen zijn niet toegestaan op het terrein.
- Het gebruik van alcohol en drugs is verboden.
- Er geldt een rookverbod op het hele terrein.
- Ongewenst gedrag en (seksuele) intimidatie worden hier niet getolereerd.
- Volg altijd de aanwijzingen op van personeel of vrijwilligers.

Bij problemen of klachten kunt u zich wenden tot één van onze personeelsleden of vrijwilligers.

Als bezoekers zich bij voortduring de regels overtreden kunnen wij contact opnemen met de wijkagent. Hierop kan dan de bewuste bezoeker de toegang tot het terrein worden ontzegd.

Omgang met hygiëne

Hiervoor kun je gebruik maken van de beschikbare informatieborden, zoals:

- Het informatiebord 'handen wassen'
- Het informatiebord 'zwangere vrouwen'

Soms zullen er aanvullende regels gelden rondom hygiëne en veiligheid. Zorg dat ook deze regels op een goede plek en een opvallende manier worden aangegeven.

Bij onraad

Zorg ervoor dat opmerkelijke voorbijgangers ook buiten sluitingstijd weten bij wie ze onraad kunnen melden, bijvoorbeeld door een bordje bij de voordeur met de tekst:

Bij onraad kunt u contact opnemen met de beheerder op nummer 06 12345678

Bij spoed (brand, inbraak etc.) belt u altijd het alarmnummer: 112

EHBO (voorbeeldtekst)

Is er onverhoopt toch een ongeluk(je) gebeurd en heeft u EHBO nodig? Waarschuw dan één van onze medewerkers. Zij zijn opgeleid tot BHV'er en kunnen eerste hulp verlenen. In de [locatie] is een verbandtrommel aanwezig.

Huisregels werknemers, vrijwilligers en stagiaires (voorbeeld)

Voorbeeldtekst

Het is belangrijk dat alle medewerkers op de boerderij weten en begrijpen wat er van ze verwacht wordt en aan welke regels ze zich moeten houden. Daarom is het goed om huisregels op te stellen en die met nieuwe medewerkers te bespreken, bijvoorbeeld tijdens het introductieprogramma. Hieronder een voorbeeld van die 'Huisregels'.

Onze huisregels voor al onze medewerkers (werknemers, vrijwilligers en stagiairs)

Als je bij ons op de boerderij gaat werken zijn er een aantal dingen die je moet weten, bijvoorbeeld wat wij van je verwachten en waar je rekening mee moet houden. Daarom hebben wij onze 'Huisregels' opgesteld. Het is belangrijk om ze goed door te lezen. Heb je vragen? Dan kun je altijd terecht bij de beheerder, je begeleider of de andere medewerkers.

In deze huisregels vind je informatie over:

1. Algemene info en werk- en rusttijden:

- Wie zijn wij
- Openingstijden
- Beheer
- Vertrouwenspersoon
- Medewerkers
- Werktijden en pauzetijden
- Afwezigheid
- Beleid op het gebied van voeren/aannemen dieren/roken/vrijwilligers/pers/overleg&bijeenkomsten

2. Omgangsvormen en ongewenst gedrag:

- Ongewenst gedrag
- Diefstal
- Roken
- Omgang met de dieren
- Kleding
- Bezoekers
- Verklaring Omtrent Gedrag (VOG)
- Gedragscode

3. Werkzaamheden

- Werkkleding
- Dagelijkse en periodieke werkzaamheden
- 'Vuile en schone weg principe'

4. Hygiëne en veiligheid

- Vaccinatie tetanus
- Zoönosen
- Bijten of krabben

- Persoonlijke hygiëne
- Zwangerschapsprotocol
- Bedrijfs hulpverlening en EHBO
- Gereedschappen en machines
- Persoonlijke Beschermingsmiddelen (PBM)
- Formulier Accidenten en (bijna) ongevallen

1. Algemene gegevens kinderboerderij

[adresgegevens, telefoonnummer, mailadres, website]

Wie zijn wij

[korte omschrijving van doelstelling, missie en visie kinderboerderij]

Openingstijden: [invullen openingstijden]

De kinderboerderij is gesloten op: [invullen evt. feestdagen e.d.]

Beheer

Naam, functie en contactgegevens beheerder. Eventueel ook van het bestuur.

Vertrouwenspersoon

Naam en contactgegevens vertrouwenspersoon

Medewerkers

Functie	Naam	Werktijden	Tel. nr
Beheerder	Henk Schaap	Ma t/m vr	0612345678
Dierverzorgers	Karel Appel	Zie rooster	0612345678
	Isabel de Vries		0612345678
Educ. medewerker	Marit Kievit	Ma, wo, do	0612345678

Werktijden en pauzetijden

Tenzij je andere afspraken maakt met de beheerder zijn de werktijden van: [invullen].

De pauzes zijn van [invullen].

Afwezigheid

Als je niet kunt komen op een afgesproken dag of tijd, dan meld je dit tijdig bij de beheerder.

Als je ziek bent, kun je dit zo snel mogelijk telefonisch melden via [telefoonnummer].

Voerbeleid

Zelf meegebracht voer

Bezoekers mogen de dieren niet voeren met zelf meegebracht voer. De reden hiervoor is dat de dieren vaak voer krijgen dat niet (meer) voor hen geschikt is, zoals beschimmeld voer, kliekjes of zelfs plastic.

Vers brood

Vers brood mag ook niet meer gevoerd worden. Veel en vooral vers brood veroorzaakt darmproblemen.

Bezoekers die brood hebben meegebracht, kunnen dit eventueel aan een van de medewerkers geven. Wij zorgen ervoor dat dit gedroogd wordt.

Wat mag wel gevoerd

Als bezoekers willen voeren, kunnen ze dit doen met voer uit de voerautomaat (grasbrokken). Dit mag aan alle dieren gegeven worden (m.u.v. ezels en pony's). We hebben speciale voerplekken gecreëerd bij het hekwerk van de geitenwei. Als bezoekers namelijk de wei in gaan met voer worden ze makkelijk omver gelopen door de geiten.

Dieren die nooit gevoerd mogen worden door bezoekers

De pony en de ezel mogen helemaal niet gevoerd worden, omdat ze te gevoelig zijn voor maag- en darmproblemen. Zij hebben een speciaal dieet.

Dit voerbeleid wordt naar de bezoekers gecommuniceerd door middel van de boerderijregels, bebording en door de medewerkers en vrijwilligers van de boerderij.

Aannamebeleid dieren

In principe worden er geen dieren aangenomen. Wij hebben zelf beperkte ruimte voor onze dieren. Bovendien zijn al onze eigen dieren geënt en we moeten de medische achtergrond van een dier weten om te voorkomen dat we onbedoeld ziektes binnenhalen. We kunnen niet het risico lopen dat we een 'vreemd' dier in de groep zetten dat misschien ziek is en zo al onze dieren besmet.

Dieren die toch worden achtergelaten komen niet terecht op de kinderboerderij, maar gaan naar de handelaar. Wanneer de vrijwilliger of stagiair de vraag krijgt of een dier opgevangen kan worden, stuurt hij deze door naar de beheerder.

N.B.: Als er op termijn toch weer dieren worden aangenomen worden de medewerkers hiervan op de hoogte gesteld door de beheerder.

Rookbeleid

De kinderboerderij is een rookvrij terrein. Dat betekent dat er op het terrein niet gerookt wordt. Medewerkers mogen alleen in de pauzes roken, achter het dienstgebouw, uit het zicht van de bezoekers.

Ook onze bezoekers vragen we om niet te roken op het terrein. Dit geldt ook voor de E-sigaret. Wanneer bezoekers op het erf of in de weides roken, vraag je vriendelijke om dat buiten het hek te doen. Dit in verband met veiligheid en gezondheid van de dieren en de kinderen die op de boerderij lopen en de voorbeeldfunctie die we hebben. Bij de entree staat een zuil waar bezoekers hun sigaretten kunnen achterlaten.

Vrijwilligersbeleid

Een vrijwilliger is een medewerker van de kinderboerderij die onbetaald vrijwilligerswerk verricht. Het is belangrijk om je te realiseren dat vrijwilligheid geen vrijblijvendheid is. Er wordt op je gerekend!

Informatievoorziening

De medewerkers/vrijwilligers worden op verschillende manieren op de hoogte gehouden van alle lopende zaken op de boerderij. Onder andere door:

- Vergaderingen: de frequentie is afhankelijk van het seizoen/veranderingen en ontwikkelingen, meestal in voor- en najaar.
- E-mail: bij dringende zaken en maandelijks samen met het rooster.
- Logboek: worden dagelijks alle lopende, belangrijke zaken in geschreven. Alleen voor betaalde krachten.

Vrijwilligerscontract

Als je vrijwilliger geworden bent, krijg je een vrijwilligerscontract dat je moet ondertekenen en inleveren bij de beheerder. Hierin staan al je rechten en plichten genoemd en hiermee heb je tevens een collectieve WA- en ongevallenverzekering.

VOG

Ook verzoeken we je een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) aan te vragen. Dat aanvragen is meestal gratis. Mocht jouw gemeente daar wel kosten voor rekenen, dan worden deze door de kinderboerderij vergoed.

Vaccinatiebeleid

Bij het werken op een kinderboerderij bestaat de kans dat je in aanraking komt met besmettelijke materialen. Je kunt hierbij denken aan straatvuil, mest en bloed. Hoewel de kans zeer klein is dat je besmet raakt, is het toch belangrijk om je te vaccineren. Door vaccinatie kun je preventief beschermd worden tegen mogelijke infecties. Houd er rekening mee dat een vaccinatie ook bijwerkingen kan hebben.

Een aantal vaccinaties kunnen nadelige effecten hebben op een zwangerschap. Dit verschilt per vaccinatie (en geneesmiddel). Vrouwen met een zwangerschapswens dienen daarop op tijd vóór de zwangerschap vaccinaties te overwegen. De (behandelend) arts/gynaecoloog kan het beste advies geven.

Vanuit de gemeente worden op regelmatige basis vaccinaties aangeboden voor Hepatitis A, Hepatitis B en tetanus. Wanneer de vaccinaties weer worden aangeboden, wordt de medewerker door de coördinator op de hoogte gesteld van de procedure. De vaccinaties zijn kosteloos.

Als nieuwe vrijwilliger mag je op kosten van de gemeente een enting halen voor tetanus. De rekening kan ingediend worden bij de gemeente via de beheerder.

Als werknemer ben je niet verplicht om het aanbod van vaccinatie te accepteren.

Persbeleid

Regelmatig wordt de pers via persberichten op de hoogte gesteld van nieuwe dieren, activiteiten etc. Vaak komen kranten of televisiezenders dan langs voor een interview of om foto's te maken.

Soms neemt de pers ook zelf het initiatief en komt men onaangekondigd langs. De beheerder is in alle gevallen de enige die contact opneemt met de pers en de enige die de pers te woord staat. Het is belangrijk dat we ons aan bepaalde regels houden en daarom is 1 persoon (de beheerder) verantwoordelijk voor alle perscontacten. Neem dus nooit op eigen initiatief contact op met de pers. Wanneer de pers langs komt, verwijs je deze altijd door naar de beheerder. Mocht deze niet aanwezig zijn, stuur de journalist of fotograaf dan door naar de dierenverzorger. Deze neemt vervolgens eventueel telefonisch contact op met de beheerder.

Overleg en bijeenkomsten

Om ervoor te zorgen dat iedereen op de hoogte is en blijft van belangrijke zaken, veranderingen en nieuwtjes en om te voorkomen dat er misverstanden ontstaan vindt regelmatig overleg plaats.

1. Vrijwilligersbijeenkomst

Twee keer per jaar (in het voor- en najaar) vindt er een vrijwilligersbijeenkomst plaats. Hierbij zijn alle vrijwilligers, personeelsleden en stagiaires aanwezig.

Tijdens de bijeenkomst worden o.a. nieuwe activiteiten, toekomstplannen, aandachtspunten, huishoudelijke mededelingen, veranderingen in het personeelsbestand en arbeidsomstandigheden/-veiligheid besproken. Ook hebben vrijwilligers tijdens deze bijeenkomst de mogelijkheid om vragen te stellen of opmerkingen te plaatsen. Natuurlijk mag dit ook altijd tussen de bijeenkomsten door of tijdens de persoonlijke gesprekken.

De data worden altijd ruim van tevoren via de mail doorgegeven. Dan bestaat ook de mogelijkheid om via de mail agendapunten aan te leveren.

De definitieve agenda wordt ongeveer een week van tevoren per mail rondgestuurd.

2 . Kinderboerderijoverleg

Elke 6 tot 8 weken vindt overleg plaats tussen de beheerder en de diervverzorgers door middel van het kinderboerderijoverleg. Hierin worden alle lopende zaken en aandachtspunten besproken. Ook nieuwe relevante ontwikkelingen op het gebied van diervverzorging en de bedrijfsvoering op de boerderij vinden tijdens dit overleg plaats.

3. Managementoverleg

Regelmatig overleg is heel belangrijk om ervoor te zorgen dat ook de leiding van de boerderij op één lijn zit, dat nieuwe plannen besproken worden en ideeën uitgewisseld, zodat de boerderij zo goed mogelijk gerund wordt. Deze overleggen vinden regelmatig plaats tussen de bedrijfsleider, beheerder, assistent beheerder en diervverzorger. In deze overleggen worden o.a. besluiten genomen, nieuwe plannen besproken, ideeën voor de toekomst bedacht en werkzaamheden afgestemd.

4. Bestuursoverleg

Daarnaast vindt regelmatig overleg plaats tussen de beheerder en de bestuursvertegenwoordiger. Hierin worden zaken als begroting, jaarverslag, voortgang projecten, planning, workload, verslaglegging, personeelsbeleid en toekomst besproken.

2. Omgangsvormen en ongewenst gedrag

Het is belangrijk dat iedereen zich prettig en veilig voelt op de kinderboerderij. Dat kan alleen als je elkaar met respect behandelt en iedereen in zijn waarde laat. Dat verwachten wij daarom van alle medewerkers, vrijwilligers en bezoekers.

Ongewenst gedrag

Pesten, agressie, geweld, seksuele intimidatie en discriminatie worden niet getolereerd op onze kinderboerderij. Ook roken en het gebruik van alcohol en/of drugs is verboden op het terrein. Mocht je te maken krijgen met een van deze zaken, meldt dit dat zo snel mogelijk bij de beheerder.

Als een medewerker zich schuldig maakt aan agressie, geweld, pesten, seksuele intimidatie, discriminatie of drugs-/alcoholgebruik kan diegene verzocht worden om direct zijn of haar werkkleding in te leveren en de kinderboerderij te verlaten. Dit betekent dan helaas het einde van de samenwerking.

Het kan ook voorkomen dat bezoekers ongewenst gedrag vertonen (bijvoorbeeld roken of eten waar dit niet is toegestaan). In zo'n geval kun je ze hier eerst vriendelijk op aanspreken of de beheerder waarschuwen.

Als je in aanraking komt met ongewenst gedrag van bezoekers (bijvoorbeeld intimidatie) kun je ook contact opnemen met onze vertrouwenspersoon.

Diefstal

In geval van diefstal doen we altijd aangifte bij de politie.

Roken

Roken is verboden op het hele terrein van de kinderboerderij en in de stallen en gebouwen. Deze regel komt deels voort uit het feit dat roken in openbare ruimtes wettelijk verboden is, maar ook omdat we kinderen op onze boerderij niet willen confronteren met sigaretten.

Omgang met de dieren

Wij verwachten dat iedereen (medewerkers, vrijwilligers, stagiairs en bezoekers) respectvol omgaat met alle dieren op de kinderboerderij. Het is belangrijk dat de dieren zich prettig (blijven) voelen in de omgang met mensen.

Kleding

In verband met veiligheid en representativiteit hebben we de volgende regels:

- petten en andere hoofddeksels, slippers, piercings, grote sieraden etc. zijn niet toegestaan
- tijdens je werk draag je geen oordopjes
- het gebruik van de mobiele telefoon wordt tot een minimum beperkt

Bezoekers

Wees vriendelijk voor het publiek en geef het goede voorbeeld:

- Wees altijd een goede gastheer/vrouw.
- Probeer de vragen van bezoekers zo goed mogelijk te beantwoorden. Weet je het antwoord niet, verwijst dan door naar iemand die het wel weet of vraag het zelf na.
- Loop naar mensen toe als je ziet dat ze iets willen weten of hulp nodig hebben.
- Help bezoekers indien nodig bij het contact met de dieren.

De omgangsregels voor bezoekers staan op het infobord.

Verklaring Omtrent Gedrag (VOG)

De kinderboerderij mag medewerkers en vrijwilligers verplichten een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) aan te vragen.

Bij zo'n aanvraag wordt alleen nagegaan of de aanvrager strafbare feiten heeft gepleegd die een risico vormen voor de functie waarvoor de verklaring wordt aangevraagd.

Overleg met de beheerder of je de verklaring digitaal moet aanvragen of via een formulier dat je van de kinderboerderij krijgt. Vind je het lastig? Vraag dan of de beheerder of je begeleider je helpt.

Aan zo'n aanvraag zijn kosten verbonden, maar voor vrijwilligers kan een VOG ook gratis zijn. Informeer ook hiervoor bij de beheerder.

Gedragscode

De kinderboerderij werkt met een gedragscode om seksueel grensoverschrijdend gedrag te voorkomen.

We vragen je om deze gedragscode samen met de huisregels te ondertekenen.

3. Werkzaamheden

Werkkleding

We dragen werkkleding vanwege hygiëne en herkenbaarheid. De werkkleding bestaat uit een trui, T-shirt en spijkerbroek, een overall en laarzen. Ook zijn er veiligheidslaarzen/-schoenen voor algemeen gebruik.

Regels met betrekking tot werkkleding:

- Onder werktijd draag je werkkleding.
- De werkkleding is eigendom van de kinderboerderij. Als je de kleding krijgt, teken je voor ontvangst en als je definitief stopt met je werk op de boerderij lever je alles weer in.
- We vragen medewerkers en stagiairs die langere tijd op de kinderboerderij werkzaam blijven om zelf werkschoenen (veiligheidsschoenen) mee te nemen en deze op de kinderboerderij te laten staan.
- De werkkleding mag niet buiten werktijd gedragen worden. Je kunt je omkleden in de kleedruimte.
- Vuile werkkleding wordt volgens de wasinstructies gewassen (apart van eigen kleding, volledig wasprogramma en minimaal 60 graden).

Dagelijkse en periodieke werkzaamheden

De werkzaamheden op de kinderboerderij bestaan uit dagelijkse werkzaamheden en periodieke werkzaamheden. Per dag staan de werkzaamheden beschreven op een lijst.

Dagelijkse werkzaamheden zijn onder andere:

- Alle dieren voeren en water geven
- Weides uitharken
- Toiletruimtes en kantine schoonmaken
- Stallen en hokken controleren en schoonmaken
- Gezondheidscontrole van de dieren
- Voeropslag en ruimtes waar bezoekers komen schoonhouden
- Gebruikte materialen (kruiwagen, emmers e.d.) schoonmaken
- Logboek lezen ('s morgens) en invullen ('s middags)

Vuile en schone wegprincipe

Het 'vuile en schone weg principe' houdt in dat alles wat het bedrijf op komt 'schoon' is en alles wat het bedrijf af gaat 'vuil' is. De bedoeling is om de aan en afvoer van dieren, voer en mest af te scheiden van de bezoekers. Zo willen we voorkomen dat ziektekiemen zich verspreiden over het terrein van de kinderboerderij. De schone weg kan dezelfde zijn als de vuile weg. Bij afvoer van 'vuil' materiaal wordt de schone weg dan tijdelijk afgesloten voor bezoekers.

- Bij het schoonmaken van de ponystal en weide wordt het pad tussen de weides tijdelijk afgesloten. Pas als de weide, de stal én het pad schoongemaakt zijn, wordt het pad weer vrijgegeven.
- Bij het schoonmaken van de stal wordt deze afgesloten met de rood-witte ketting totdat alle verblijven en de gang weer schoon zijn.

Periodieke werkzaamheden zijn onder andere:

- Grote schoonmaak en desinfectie van stallen en verblijven
- Onderhoud aan verblijven
- Hoeven bekappen van schapen en geiten

Wees zuinig op de spullen van de kinderboerderij. Ruim na de werkzaamheden alle gebruikte materialen op en zorg er zo voor dat het erf, de stallen en de bezoekersruimtes netjes blijven.

4. Hygiëne en veiligheid

Vaccinatie tetanus

Als je veel met dieren werkt, is het verstandig om je te beschermen tegen tetanus. Dit is een gevaarlijke infectie die je kunt oplopen als je gebeten wordt door een dier of als er straatvuil in een wond komt. Veel mensen zijn als kind hiertegen gevaccineerd, maar die vaccinatie biedt maar een aantal jaren bescherming. Indien nodig kun je je op kosten van de kinderboerderij opnieuw laten vaccineren bij de huisarts. Neem hiervoor contact op met de beheerder.

Zoönosen

Zoönosen zijn ziektes die van dier op mens kunnen overgaan en waar je bij het werk op de boerderij dus mee te maken kunt krijgen. Dit kun je doen om de risico's zoveel mogelijk te vermijden:

- Werk altijd zo hygiënisch mogelijk.
- Vermijd zoveel mogelijk contact met zieke dieren en aborterende dieren (dieren die bevallen van dode jongen).
- Gebruik wegwerphandschoenen als je dode dieren aanraakt.

Als je ziek wordt en twijfelt of dat iets te maken heeft met de kinderboerderij, geef dan aan de (huis)arts door dat je met dieren hebt gewerkt, met welke diersoorten en of er bijzonderheden waren.

Ben je gebeten of gekrabd?

Als een dier je bijt of krabt kunnen bacteriën die het dier bij zich draagt in de wond komen. Daardoor kan de wond geïnfecteerd raken. Daarom is het belangrijk dat je de wond(en) direct goed schoonmaakt met water, ontsmet met sterilon of jodium en afdekt met een pleister of verband. Neem indien nodig contact op met een personeelslid of een BHV'er van de kinderboerderij.

Persoonlijke hygiëne

Als je werkt met dieren is een goede hygiëne heel belangrijk:

- Was je handen tussen de verschillende werkzaamheden door en in ieder geval altijd voor het eten.
- Ga niet met vieze laarzen/schoenen of kleding de keuken of kantine in.
- Eet niet tijdens je werkzaamheden op het erf en in de tuin. Dit is niet toegestaan op de kinderboerderij. Het is niet hygiënisch en bovendien moet je het goede voorbeeld geven aan de bezoekers.

Zwangerschapsprotocol

Als je zwanger bent mag je sommige werkzaamheden niet meer verrichten. Stel daarom de beheerder zo snel mogelijk op de hoogte van een eventuele zwangerschap. Die informatie wordt vertrouwelijk behandeld.

Er is een zwangerschapsprotocol met betrekking tot de werkzaamheden op de kinderboerderij.

Bedrijfshulpverlening en EHBO

Op de kinderboerderij zijn medewerkers die zijn opgeleid tot bedrijfshulpverlener. Dit betekent dat zij weten wat ze moeten doen in het geval van nood, zoals een ontruiming of beginnende brand. Bovendien hebben ze een EHBO-diploma. Iedere dag is er tenminste één BHV'er aanwezig. Op het aan-/afwezigheidsbord kun je zien wie dat is.

Gereedschap en machines

In verband met de veiligheid mag je alleen met gereedschappen en machines werken als de beheerder je instructies heeft gegeven over het apparaat. Vrijwilligers en stagiairs onder de 16 jaar mogen niet met elektrische gereedschappen en machines werken. Jongeren onder de 18 jaar mogen bepaalde risicovolle werkzaamheden niet of alleen onder toezicht verrichten.

Gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)

Persoonlijke beschermingsmiddelen zijn bijvoorbeeld wegwerphandschoenen, mondneusmaskers en (veiligheids)laarzen.

Je maakt er gebruik van:

- als dit wordt aangegeven of
- omdat dit bij bepaalde werkzaamheden aanbevolen wordt of
- omdat het verplicht is.

Dit is bijvoorbeeld het geval bij het gebruik van gereedschap of machines en gevaarlijke stoffen, maar ook bij het reinigen en ontsmetten en bij contact met zieke of dode dieren. De volgende PBM's kunnen aanwezig zijn:

Soort PBM	Gebruik
Wegwerphandschoenen	Behandeling zieke dieren, dode dieren weghalen, bevallingen, schoonmaken en ontsmetten, contact met gevaarlijke stoffen.
Werkhandschoenen	Zware tilwerkzaamheden, hanteren van dieren die kunnen bijten.
Veiligheidsschoenen/laarzen	Tillen van zware materialen (risico op letsel bij vallen), omgang met landbouwhuisdieren (paard, rund).
Mondneusmasker	Bij besmettelijke dierziekten, werkzaamheden met veel stof, desinfectiemiddelen of gevaarlijke stoffen waarbij

	dampen vrijkomen.
Veiligheidsbril	Werkzaamheden waarbij veel stof en kleine deeltjes kunnen vrijkomen (slijptol e.d.).
Oorkappen/oordopjes	Machines die veel geluid produceren (bladblazer, veegmachine e.d.)

Deze opsomming is niet compleet. Afhankelijk van de machines die worden gebruikt en de aard van de werkzaamheden kan het nodig zijn ook andere PBM's in te zetten.

Formulier accidenten en (bijna) ongevallen

Je vult een 'registratie accidenten en (bijna) ongevallen' in bij ongevallen of (bijna) ongevallen waarbij medewerkers en/of bezoekers betrokken zijn. Dit kan bijvoorbeeld gaan om beten of krabben, verwondingen, schades of een incident met schadelijke stoffen.

Wat te doen als...?

Loop je tijdens je werkzaamheden tegen problemen aan of heb je vragen? Meld dit dan bij de beheerder of bij één van de medewerkers. Alle informatie die je doorgeeft, wordt uiteraard vertrouwelijk behandeld.

Ontvangst huisregels

Huisregels uitgereikt door:

Datum:

Huisregels uitgereikt aan:

Handtekening voor ontvangst:

Hygiëne bij schoolbezoek

Bij een bezoek aan de kinderboerderij komen kinderen in nauw contact met de dieren. Dat is leerzaam en leuk, maar betekent ook dat er extra aandacht moet zijn voor de hygiëne. Dieren dragen soms ziekteverwekkers bij zich waar ze zelf helemaal geen last van hebben, maar waar mensen wel ziek van kunnen worden. Een ziekte die van dieren op mensen kan overgaan heet een zoönose.

Hoewel de kans klein is dat kinderen ziek worden van een bezoek aan de kinderboerderij is het toch verstandig om voorzorgsmaatregelen te nemen. Die kunnen heel eenvoudig zijn: houd rekening met hygiënemaatregelen en zorg ervoor dat de kinderen goed hun handen wassen.

Hoe ontstaat zo'n besmetting met een zoönose?

Ziekteverwekkers kunnen worden overgedragen via aaien of knuffelen van de dieren, maar ook via mest (onder de schoenen!) en inademing.

Wat kun je doen om besmetting te voorkomen?

Zo kun je de risico's tot een minimum beperken:

- Volg altijd de aanwijzingen van de kinderboerderij op. Zorg er bijvoorbeeld voor dat kinderen niet komen op plekken waar dat niet is toegestaan, zoals in sommige stallen of op de mesthoop.
- Zorg ervoor dat de kinderen regelmatig hun handen wassen.
- Laat de kinderen bij het verlaten van de weides gebruik maken van de laarzenborstel. Controleer na het bezoekje of de schoenen van de kinderen schoon zijn.
- Zorg ervoor dat kinderen niets eten of drinken tussen de dieren en dat ze niets eten wat op de grond is gevallen.

Handen wassen

Zorg ervoor dat de kinderen goed hun handen wassen tijdens en na een bezoekje aan de kinderboerderij. Dat is vooral belangrijk als:

- Ze de dieren hebben geaaid.
- Voordat ze iets eten of drinken.
- Na het buitenspelen.
- Als ze gevallen zijn.

Was de handen met water en zeep en laat ze de handen ook goed afdrogen.

Wat moet de kinderboerderij doen?

De kinderboerderij houdt zich aan regels m.b.t. hygiëne en dierziekten en zorgt ervoor dat het er netjes en schoon is. Ook moet er een gelegenheid zijn om de handen te wassen.

Veel kinderboerderijen hebben informatieborden waarop staat hoe je met de dieren omgaat, welke huisregels er zijn, hoe je je handen moet wassen enz. Zo weet iedereen wat er wel en niet mag.

Wat kan de school doen?

Een school kan voorafgaand aan een bezoek op de kinderboerderij aandacht besteden aan hygiëne.

Bijvoorbeeld:

- Praat in de klas over handen wassen. Dat is niet alleen belangrijk voor een bezoek aan de kinderboerderij, maar ook als de kinderen buiten hebben gespeeld of als ze gaan eten. Je vindt hiervoor veel informatie en leuke voorbeelden op internet, we geven je alvast een paar suggesties onderaan deze factsheet.
- De RIVM heeft een kort filmpje ontwikkeld over het hoe en waarom van handen wassen.
- Er zijn op internet verschillende posters beschikbaar voor kinderen over 'handen wassen'. Die kan de school zelf uitprinten en ophangen bij bijvoorbeeld de toiletten of in de klas
- Wil je aandacht besteden aan de vraag hoe je ziek kan worden door dieren? Op de website ziekdoordier.nl is een eenvoudige (animatie)film te vinden waarin uitgelegd wordt wat een zoönose is en hoe je besmetting kunt voorkomen.

Regels op de kinderboerderij

Op school kan ook aandacht besteed worden aan de huisregels van de kinderboerderij. Vraag van tevoren na wat die regels zijn en leg ze voor het bezoek duidelijk uit aan de kinderen en begeleiders:

- Niet rennen en schreeuwen in de stallen en weides (dieren kunnen ervan schrikken).
- Wees vriendelijk voor dieren, laat dieren naar je toe komen.
- Til dieren niet op en jaag ze niet achterna. Haal geen dieren uit verblijven.
- Wees altijd voorzichtig. De dieren zijn gewend aan mensen, maar kunnen soms ook wel eens bijten of trappen.
- Op sommige kinderboerderijen mogen de dieren niet gevoerd worden. Vraag dit van tevoren na om teleurstelling te voorkomen.
- Gooi afval in de daarvoor bestemde afvalbakken.
- Wees zuinig op de aanwezige spullen.

Interessante websites

www.heelgewoonhandenschoon.nl

www.beertje-anders.nl

www.rodekruis.nl (download voorlichtingsmiddelen)

www.rivm.nl/hygiene

Hygiënisch en veilig werken (voorbeeld)

Voorbeeldinstructie

Het werken op de kinderboerderij kan soms risico's met zich meebrengen. Daarom is het verstandig om een protocol op te stellen met richtlijnen voor de hygiëne en veiligheid om besmettingen, infecties en ongevallen zoveel mogelijk te voorkomen. Hieronder een voorbeeld dat je kunt aanpassen aan je eigen situatie.

Hygiënisch werken

Werkkleding

De kinderboerderij stelt werkkleding beschikbaar. Dat doen we niet alleen i.v.m. hygiëne, maar ook voor de herkenbaarheid en de representativiteit van de medewerkers. Je draagt de werkkleding alleen op het terrein om te voorkomen dat je eventuele ziekteverwekkers verspreidt. Je trekt deze kleding dus pas aan als je op de boerderij bent. Je kunt je omkleden in de kleedruimte. Voor de schoenen is een schoenenrek aanwezig. Werkschoenen blijven op de boerderij. Kleding wordt gewassen op de kinderboerderij of in aparte waszak mee naar huis genomen en volgens de wasinstructies gewassen: 60 graden, volledig wasprogramma, apart van andere kleding.

Persoonlijke hygiëne

Was altijd je handen met water en zeep als je in contact bent geweest met de dieren of met de omgeving van de dieren. Heb je dieren aangerakt? Raak dan je gezicht niet aan voordat je handen gewassen zijn. Ga niet met vieze laarzen of werkkleding de kantine, de keuken of het kantoor in.

Bezoekers

- Zorg ervoor dat drinkbakken buiten het bereik van bezoekers staan. Kinderen spelen graag met water en in de drinkbakken kunnen ziektekiemen zitten.
- Zet kruiwagens waar mest of vuil strooisel in zit buiten bereik van bezoekers neer.
- Bezoekers hebben geen toegang tot de mestopslag, de plaats waar kadavers worden opgeslagen en de quarantaineruimte.

Rommel en afval

Rommel, afval en (gemorst) voer trekken knaagdieren aan. Daarom is opruimen heel belangrijk.

- Ruim dagelijks alle rommel op om te voorkomen dat plaagdieren de plek als schuilplaats gaan gebruiken.
- Bewaar afval goed afgesloten.
- Zorg ervoor dat de voeropslag altijd schoon is en dat er geen voer op de grond ligt.

Mest

Gebieden waar veel mensen lopen moeten extra goed schoongehouden worden om te voorkomen dat mest met de schoenen over de kinderboerderij wordt verspreid. Materiaal dat gebruikt is om mest op te ruimen (kruiwagens, bezems, harken, scheppen etc.) moet na gebruik mestvrij gemaakt en goed gereinigd worden. Daarnaast is het verstandig om dit materiaal periodiek en zeker na gebruik bij zieke/pas bevallen dieren te ontsmetten.

Reinigen van stallen, verblijven en andere ruimtes

Het is belangrijk dat de mest heel regelmatig uit de stallen wordt verwijderd. Daarmee voorkom je dat de mest gaat ophopen en ziektekiemen er welig in kunnen tieren. Ook laarzen-/schoenborstels moeten regelmatig schoongemaakt te worden.

Een dierverblijf moet extra goed gereinigd worden als het leeg komt te staan, als er nieuwe dieren in worden geplaatst of wanneer het erg vies is. Gebruik een schrobborstel om de vloer en wanden schoon te maken, spoel na met water en laat drogen.

Desinfecteren dierverblijf

Een dierverblijf waarin zieke dieren hebben gezeten moet gedesinfecteerd worden met Halamid-D (10 gram/ liter) of een ander desinfectiemiddel. Schrob vloer en wanden, laat 20 minuten intrekken, spoel na met water en laat drogen.

Bij het schoonmaken van de stallen en verblijven gelden een aantal belangrijke regels:

- Zorg dat er geen bezoekers kunnen komen op de plaats waar je aan het uitmesten bent.
- Zorg dat de drink- en voerbakken schoon zijn en vrij van mest.
- Veeg na het uitmesten direct gemorst vuil op.
- Gebruik schoon gereedschap en een schone kruiwagen.
- Vermijd zoveel mogelijk aanraking van de mest.
- Bedek de droge vloer met schone bodembedekking.
- Maak na het reinigen de gebruikte materialen schoon en zet ze terug.

Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)

Bij het schoonmaken en desinfecteren van stallen, verblijven en andere ruimtes waar dieren zijn, is gebruik van PBM's (bijv. wegwerphandschoenen of een mondneusmasker) aanbevolen of verplicht.

Veilig werken

De boerderij is verplicht om bij mogelijk gevaarlijke situaties op zoek te gaan naar alternatieven die veiliger zijn. Als dit niet lukt, moeten er aanvullende veiligheidsmaatregelen getroffen worden en eventueel extra persoonlijke beschermingsmiddelen worden gebruikt.

Gereedschap en machines

In verband met de veiligheid mag je alleen met gereedschappen en machines werken als de beheerder je er instructies over heeft gegeven en gebleken is dat je er veilig en vaardig mee om kunt gaan. Gebruik altijd de PBM die erbij horen.

Vrijwilligers en stagiairs onder de 16 jaar mogen nooit alleen gereedschappen of machines gebruiken.

Instructies voor het werken met een machine [toespitsen op soort aanwezige machines]

- Controleer de machine voor je begint. Werkt alles goed en is er geen zichtbare schade?
- Schakel de machine bij storing direct uit.
- Zorg dat de machine altijd stabiel staat.

Gevaarlijke stoffen

Op de kinderboerderij zijn een aantal gevaarlijke stoffen aanwezig, zoals medicijnen, verf, terpentine, benzine (voor de machines) en desinfectiemiddelen. Het is belangrijk dat je hier voorzichtig mee om gaat. Gebruik bijvoorbeeld altijd handschoenen en indien nodig een mondneusmasker als je met deze stoffen werkt. Gevaarlijke stoffen moeten bewaard worden in een afgesloten kast die is voorzien van een sticker 'gevaarlijke stoffen'. De medicijnen liggen in een aparte afgesloten kast. Zet spullen na gebruik altijd direct terug!

Accidenten met gevaarlijke stoffen

- Oogdouche: naast de gevaarlijke stoffenkast is een oogdouche voor het geval iemand een gevaarlijke stof in zijn/haar oog krijgt en deze uit moet spoelen

- VIB's: in een map bij de kast en op het kantoor zijn Veiligheids Informatie Bladen (VIB's) aanwezig van alle gevaarlijke stoffen. Hierop staat o.a. wat de risico's van de verschillende stoffen zijn en wat je moet doen bij ongevallen. Daarnaast is het verstandig de Gifwijzer te raadplegen, deze vind je [locatie].
- Breukprotocol: bij het opruimen van gevaarlijke stoffen waarvan de verpakking kapot is of waarmee gemorst is, moet een protocol gevolgd worden. Meer informatie hierover vind je in het breukprotocol.

Dieren

Dieren kunnen onverwachte dingen doen. Houd daar rekening mee.

Houd dieren altijd in de gaten als je in hun buurt aan het werk bent, vooral de grotere landbouwhuisdieren (bijv. varkens, koeien, ezels en pony's).

- Ga niet onverwacht achter een ezel of een of pony staan. Ze kunnen schoppen.
- Houdt er rekening mee dat dieren kunnen bijten of pikken.
- Let extra op bij (grote) landbouwhuisdieren die pas bevallen zijn, mannelijke dieren (bv. schapenrammen) en dieren die brontig zijn (bv. een tochtige koe of berige zeug). Deze dieren kunnen agressief of bijterig zijn of geneigd om mensen te bespringen.

We verwachten dat iedereen (zowel medewerkers als bezoekers) met respect met de dieren om gaat.

Gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)

Persoonlijke beschermingsmiddelen zijn bijvoorbeeld wegwerphandschoenen, mondneusmaskers en (veiligheids)laarzen.

Je maakt er gebruik van:

- als dit wordt aangegeven of
- omdat dit bij bepaalde werkzaamheden aanbevolen wordt of
- omdat het verplicht is.

Dit is bijvoorbeeld het geval bij het gebruik van gereedschap of machines en gevaarlijke stoffen, maar ook bij het reinigen en ontsmetten en bij contact met zieke of dode dieren.

De volgende PBM kunnen aanwezig zijn:

Soort PBM	Gebruik
Wegwerphandschoenen	Behandeling zieke dieren, dode dieren weghalen, bevallingen, schoonmaken en ontsmetten, contact met gevaarlijke stoffen.
Werkhandschoenen	Zware tilwerkzaamheden, hanteren van dieren die kunnen bijten.
Veiligheidsschoenen/laarzen	Tillen van zware materialen (risico op letsel bij vallen), omgang met landbouwhuisdieren (paard, rund).
Mondneusmasker	Bij besmettelijke dierziekten, werkzaamheden met veel stof, desinfectiemiddelen of gevaarlijke stoffen waarbij dampen vrijkomen.
Veiligheidsbril	Werkzaamheden waarbij veel stof en kleine deeltjes kunnen vrijkomen (slijptol e.d.).
Oorkappen/oordopjes	Machines die veel geluid produceren (bladblazer, veegmachine e.d.)

Deze opsomming is niet compleet. Afhankelijk van de machines of apparaten die worden gebruikt en de aard van de werkzaamheden kan het nodig zijn ook andere PBM in te zetten.

Tillen en dragen

Aan het tillen van grotere gewichten (dieren, zakken voer, hooi en stobalen, kruiwagens met mest) zijn risico's verbonden. Om deze risico's zo klein mogelijk te houden, is het volgende belangrijk:

- Til maximaal 25 kg per persoon. Vraag iemand je te helpen als je meer moet tillen of als dit teveel voor je is.

- Til met twee handen, altijd zo dicht mogelijk bij het lichaam en vanuit de benen.
- Til zoveel mogelijk met rechte of licht gebogen rug en buig door je knieën.
- Draai met je voeten, niet met je rug.
- Zet zware dieren niet in hokken op de grond, maar wat hoger. Ze moeten nog wel getild worden, maar jouw houding is dan beter.
- Til zware dingen samen en geef elkaar een teken (tel af) als je met tillen begint.

Calamiteiten

In geval van een calamiteit (bijv. brand) treedt het calamiteitenplan in werking. Het plan is te vinden [locatie]. Op [locatie] hangt een plattegrond met alle brandblussers en nooduitgangen. Op de bereikbaarheidslijst zijn alle relevante telefoonnummers te vinden.

Bedrijfshulpverlening en EHBO

Op de kinderboerderij zijn medewerkers die zijn opgeleid tot bedrijfshulpverlener. Dit betekent dat zij weten wat ze moeten doen in het geval van nood, zoals een ontruiming of beginnende brand. Bovendien hebben ze een EHBO-diploma. Iedere dag is er tenminste één BHV-er aanwezig. Op het aan-/afwezigheidsbord kun je zien wie dat is.

Registratieformulier accidenten en (bijna) ongevallen

Bij accidenten of (bijna) ongevallen van zowel medewerkers als bezoekers moet een formulier 'registratie accidenten en (bijna) ongevallen' worden ingevuld. Dit is bijvoorbeeld het geval bij beten of krabben, verwondingen, schades of incidenten met gevaarlijke stoffen.

Hygiëne- en schoonmaakprotocol (voorbeeld)

In het hygiëneprotocol staat beschreven wanneer er hoe er op de boerderij wordt schoongemaakt. Het gaat over de stallen, het erf, de bedrijfsgebouwen en de sanitaire ruimtes. Als je er poetslijsten aan koppelt, kunnen medewerkers werkzaamheden afkruisen die zijn afgewerkt.

De Hygiënechecklist voor kinderboerderijen van het RIVM is een belangrijke leidraad voor het opstellen van een hygiëneprotocol.

Voorbeeld hygiëne en schoonmaakprotocol

Schoonmaken stallen, verblijven en andere ruimtes

Ben je tijdens openingstijden bezig in een dierverblijf? Sluit deze ruimte dan even af met de rood-witte ketting. Dan is het voor bezoekers duidelijk dat ze daar even niet langs kunnen.

Bij het schoonmaken van de stallen en verblijven gelden een aantal belangrijke regels:

- Zorg dat de drink en voerbakken schoon en vrij van mest zijn.
- Gebruik schoon gereedschap en een schone kruitwagen.
- Vermijd zoveel mogelijk contact met mest.
- Voorkom morsen van mest en strooisel uit de kruitwagen en veeg dit zo snel mogelijk op.
- Maak na het reinigen de gebruikte materialen (schep, riek, kruitwagen, emmer etc.) schoon en zet ze terug.

Dagelijkse schoonmaak erf en geitenweide

- Gebruik de veegmachine of de bladblazer om het plein schoon te maken naar het zand toe.
- Gebruik een bezem om op, onder en rondom het geitentoestel de mest weg te vegen.
- Hark alle mest en stro van het zand en voer het in een kruitwagen af naar de mesthoop.

Dagelijkse schoonmaak dierverblijven

- Verwijder strooisel, mest, voederresten e.d. zodat het verblijf bezemschoon is.
- Vul aan met vers stro of zaagsel.
- Maak de gebruikte materialen schoon en zet ze terug.

Reinigings- en ontsmettingsprotocol dierverblijf

- Verwijder al het strooisel en het zichtbaar aanwezige vuil uit het verblijf.
- Reinig het volledige verblijf, inclusief voederbakken, drinknippels, lampen, muren, ventilatiesystemen, etc. met een goed reinigingsmiddel en volg daarbij de aanwijzingen op de verpakking.
- Spoel het gereinigde oppervlak goed na om vuil en resten reinigingsmiddel te verwijderen.
Dit naspoelen is heel belangrijk omdat sommige ontsmettingsmiddelen onwerkzaam kunnen worden door achtergebleven reinigingsmiddelen of in combinatie daarmee giftige gassen kunnen vormen.
- Laat het hele verblijf goed drogen.
- Gebruik voor het ontsmetten van het verblijf een desinfectiemiddel geschikt voor dierverblijven en stallen en volg de aanwijzingen op de verpakking.
- Laat het middel zolang inweken als aangegeven staat op de verpakking en spoel daarna opnieuw het hele verblijf met schoon water na.
- Laat het verblijf weer volledig drogen.
- Breng pas als de stal helemaal droog is nieuw en schoon strooisel aan.
- Gebruik tijdens de werkzaamheden persoonlijke beschermingsmiddelen (wegwerphandschoenen, mondneuskapje etc.).

Alle schoonmaakmiddelen staan in de magazijnkast. Zet ze daar na gebruik ook weer terug.

Schoonmaken verblijfsruimtes en sanitair

Kantine

Dagelijks

- Ruim de kantine op.
- Neem met een vochtige doek de tafels af en zet de stoelen op de tafel.
- Leeg de vuilnisbakken en doe er een nieuwe vuilniszak in.
- Veeg en dweil de kantine.

Wekelijks

- Maak alle stoelen schoon.
- Maak de vuilnisbakken schoon.
- Reinig de deuren en de deurknoppen..

Keuken

Dagelijks

- Doe de afwas/ruim de afwasmachine in.
- Ruim de keuken op en maak schoon wat vuil is.
- Veeg en dweil de vloer.

Wekelijks

- Reinig de hele keuken met [naam schoonmaakmiddel].
- Veeg de vloer en dweil daarna met [naam schoonmaakmiddel].

Toiletruimte

(Dagelijks!)

- Vul indien nodig zeepdispenser, papieren handdoekrol en toiletrollen aan.
- Leeg de afvalbakjes in het damestoilet en vervang de zakken.

- Veeg en dweil de vloer.

Schoonmaken toiletspot en -bril:

- Neem een schoon doekje en pak de speciale WC-schoonmaakemmer.
- Gebruik voor het reinigen van de toiletten [naam schoonmaakmiddel].
- Laat de toiletputten inweken met schoonmaakmiddel en borstel ze schoon.
- Maak de bril en de toiletput schoon.

Schoonmaken rest van de toiletruimte:

- Gebruik een schoon doekje (een ander dan voor het toilet).
- Maak schoon met [naam schoonmaakmiddel]: wastafel, kraan, zeepdispenser, wanden, deuren en deurknoppen, lichtknopjes en buitenkant vuilnisbakken.
- Reinig de verschoontafel.

Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM)

Maak bij het reinigen en desinfecteren van stallen, verblijven en andere ruimtes gebruik van de persoonlijke beschermingsmiddelen die worden aangeboden (bijv. wegwerphandschoenen en een mondneusmasker).

Identificatie en Registratie (I&R)

Het Identificatie- en Registratiesysteem (I&R) maakt een snelle tracering van dieren mogelijk. Dit is belangrijk om uitbraken van dierziekten te beperken en om veilig voedsel te garanderen. I&R is een Europese verplichting. Er zijn eisen voor runderen, varkens, schapen/geiten en paarden/ezels.

Houder van dieren

De 'houder van de dieren' is degene die verantwoordelijk is voor de verzorging ervan. Meestal is dat de eigenaar. Deze persoon is verantwoordelijk voor het merken en registreren van de dieren.

De regeling is van toepassing op:

- runderen
- schapen
- geiten
- varkens
- paardachtigen
- huisdieren (opvang of fokken)
- alleen bedrijfsmatig: konijnen, pluimvee en broedeieren

Verplichtingen

- De houder/eigenaar of het bedrijf staat bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) geregistreerd. Je kunt hiervoor inloggen via eHerkenning (bedrijven) of DigiD (particulieren).
- Ook de locatie waar de dieren worden gehouden staat bij RVO geregistreerd en heeft een Uniek Bedrijfsnummer (UBN) gekregen.
- De houder moet voldoen aan de eisen omtrent identificatie en registratie die gelden voor de betreffende diersoort.

Toelichting per diersoort

De toelichting geldt voor alle runderen, varkens, geiten/schapen en paarden/ezels. Ook hobbymatig gehouden dieren vallen hieronder, ongeacht het aantal waarom het gaat.

Runderen

De identificatie en registratie bestaat uit vier onderdelen:

- Alle veranderingen in de veestapel worden binnen drie werkdagen in het I&R-systeem gemeld.
- Elk rund draagt twee goedgekeurde oormerken.
- Elke houder houdt een actueel bedrijfsregister bij op zijn bedrijf (te downloaden via rvo.nl).
- Bij elke import en export van een rund wordt op de voorgeschreven manier gebruik gemaakt van het runderpaspoort.

Het I&R-systeem

De registratie van runderen en het melden van veranderingen (geboorte, sterfte, aanvoer, afvoer) gebeurt in het I&R-systeem. Dit kan online (inloggen via rvo.nl) of rechtstreeks via een bedrijfsmanagementpakket.

Oormerken (identificatie)

Runderen moeten binnen drie werkdagen na de geboorte twee oormerken dragen. Als een dier een oormerk verliest, moet zo snel mogelijk het verloren oormerk bijbesteld en aangebracht worden.

Bedrijfsregister

Iedere houder moet een actueel bedrijfsregister op het bedrijf bijhouden. Daarmee kan altijd achterhaald worden waar een dier vandaan komt en waar het naartoe gaat. De regelgeving schrijft voor hoe dit bedrijfsregister eruit moet zien. Dit kan zowel op papier als digitaal in het I&R-systeem. Het bedrijfsregister moet minimaal drie jaar na de laatste aanpassing bewaard worden.

De volgende gegevens worden vermeld in het bedrijfsregister:

1. Identificatiecode rund
2. datum van geboorte
3. geslacht
4. kleur
5. identificatiecode moeder
6. UBN van het bedrijf waar het dier is geboren
7. UBN van alle bedrijven waar het dier is gehouden
8. data van alle verplaatsingen
9. datum van overlijden of slacht

Varkens

Identificatie en registratie:

De volgende gebeurtenissen worden binnen twee werkdagen (vanaf de dag na de dag van de gebeurtenis) gemeld in het I&R-systeem:

- de aanvoer van één of meer varkens
- de afvoer van één of meer varkens
- de afvoer van één of meer dode varkens. Je kunt dit als houder zelf doen of het destructiebedrijf daarvoor machtigen.
- Elk varken draagt één goedgekeurd oormerk.
- Varkens die op het bedrijf worden geboren, worden gemerkt:
- Binnen één week na het spenen (blijvend onttrekken van biggen aan een zogende zeug) of
- uiterlijk 3 maanden na de geboorte of
- eerder bij de afvoer van het bedrijf
- Verlies van een oormerk wordt binnen drie werkdagen (vanaf de dag na de dag van de gebeurtenis) gemeld in het bedrijfsregister. Vermeld daarbij oormerk en datum.
- Elke houder houdt een actueel bedrijfsregister bij op zijn bedrijf.

Slachtmerk:

Het slachtmerk wordt naast het gewone oormerk ingebracht voordat het dier voor de slacht van het bedrijf wordt afgevoerd.

Registratie I&R-systeem

Voor de registratie van varkens kun je kiezen uit twee databanken die daarvoor door rvo zijn aangewezen. De bedrijfsgegevens vind je op rvo.nl (varkens melden).

Bedrijfsregister

Iedere houder moet een actueel bedrijfsregister op het bedrijf bijhouden. Daarmee kan altijd achterhaald worden waar een dier vandaan komt en waar het naartoe gaat. Dit mag je op papier of digitaal doen. Hoe je de gegevens noteert, mag je zelf bepalen.

Het bedrijfsregister moet minimaal drie jaar na de laatste aanpassing bewaard worden. Er is geen voorgeschreven model.

Schapen en geiten

Schapen en geiten moeten worden gemerkt en gemeld binnen 6 maanden na geboorte of eerder:

- als het dier het bedrijf (UBN) verlaat of
 - wordt verplaatst over de openbare weg zonder moederdier. Lammeren die zonder moederdier over de openbare weg worden verplaatst, moeten oormerken hebben.
- Identificatie en registratie
- Merken
- Alle schapen en geiten die op of voor 9 juli 2005 zijn geboren, zijn tenminste met één oormerk gemerkt.
 - Alle schapen en geiten geboren na 9 juli 2005 moeten twee merken in hebben, waarvan één merk elektronisch moet zijn. Beide merken moet je uiterlijk zes maanden na de geboortedatum aan of inbrengen of eerder als het dier het bedrijf verlaat of wordt verplaatst over de openbare weg.
 - Vanaf 1 januari 2010 is het verplicht schapen en geiten die vanaf die datum worden geboren, te merken met één elektronisch merk en één visueel merk. Bij ieder type elektronisch merk hoort een andere kleur van het visuele merk. Zo kun je in één oogopslag zien hoe dieren gemerkt zijn. Dit is belangrijk voor de slachthuizen en verzamelplaatsen, omdat een maagbolus niet aan de buitenkant te zien is.

Registratie

De registratie van schapen en geiten gebeurt in de I&R centrale databank van RVO. Dit is een online systeem waar houders op kunnen inloggen of via hun bedrijfsmanagementpakket rechtstreeks een verbinding mee hebben.

De I&R centrale databank bevat voor schapen en geiten de volgende gegevens:

1. identificatiecode schaap of geit (nummer op het merk)
2. datum van geboorte
3. UBN van het bedrijf waar het dier is geboren
4. UBN van alle bedrijven waar het dier is gehouden
5. data van alle verplaatsingen
6. datum van dood, vermissing of slacht

Iedere wijziging in de veestapel moet worden gemeld in de I&R centrale databank.

Paarden en ezels (paardachtigen)

Onder paardachtigen worden verstaan paarden, zebra's, ezels en kruisingen daarvan.

Alle paardachtigen moeten geregistreerd zijn en een paspoort en een chip hebben.

Paspoort en chip

Een veulen moet binnen 6 maanden na de geboorte een paspoort en een chip hebben (vanwege coronamaatregelen geldt tijdelijk een termijn van 9 maanden).

De chip wordt door een dierenarts of paardenpaspoortconsulent geïmplant. Het paspoort wordt pas daarna uitgegeven. Een paspoort kan worden aangevraagd bij de erkende instelling waar het dier is geregistreerd. Niet-geregistreerde dieren worden naar keuze bij een erkende instelling of hippische sportorganisatie ingediend.

Het originele paspoort mag geen kopie zijn en moet altijd bij het dier blijven. Dit geldt ook als het niet bij de eigenaar staat, maar elders is ondergebracht of bij vervoer over de openbare weg. Het paspoort kan op ieder moment opgevraagd worden. Ook bij verkoop blijft het paspoort bij het dier.

In het paspoort staan in ieder geval de volgende gegevens vermeld:

- Het unieke levensnummer/UELN-nummer
- Overige gegevens over het dier (indien bekend: de afstamming, beschreven signalement, geslacht, geboortedatum en -plaats)
- Gegevens van de eigenaar
- Het transpondernummer
- Bij dieren bestemd voor menselijke consumptie: alle entingen en overige medicatie, voor zover er medicamenten gebruikt worden die niet in de zogenaamde Cascaderegeling (VO 2377/90/EEG) e.v. zijn opgenomen.
- Bij export naar EU-lidstaten: getekend signalement in paspoort

Het paspoort wordt gebruikt bij:

- Het vervoer
- De deelname aan wedstrijden en keuringen
- Het verhandelen, exporteren of slachten van het dier
- Registratie van medicijnen
- De eindbestemming (al dan niet slachten)

Uiterlijk twee weken na overlijden van het dier wordt het paspoort geretourneerd aan de erkende instelling. Mocht de dier voor de slacht worden aangeboden, dan wordt het paspoort afgegeven aan de slachter.

Inlegvel medische behandelingen

Bij een paardenpaspoort uitgegeven vóór 2004 ontbreekt het inlegvel Medische behandelingen. Tot 1 juli 2009 was het volgens de regelgeving toegestaan om het paspoort aan te vullen met een inlegvel. Na 1 juli 2009 mogen geen inlegvellen meer uitgegeven worden om het oude paspoort compleet te maken. Onvolledige en daardoor ongeldige paspoorten moeten worden vervangen door een nieuw paspoort.

Niet I&R plichtige dieren

Het is verstandig om van alle dieren zoveel mogelijk gegevens bij te houden.

Van niet-I&R plichtige dieren wordt in ieder geval bijgehouden:

- koppelbehandelingen (alle dieren in de groep ondergaan dezelfde behandeling, bv. ontwormen)
- de medische behandeling van een individueel dier.

Het bijhouden van het dierdossier kan op papier (logboek), maar ook digitaal.

Voedsel Ketten Informatie (VKI)

Voor dieren die bestemd zijn voor de slacht moet aangetoond worden dat het vlees op een veilige en verantwoorde manier geproduceerd is. Daarom moet van elk dier de ziektegeschiedenis en het medicijngebruik bijgehouden worden en moeten de wachttermijnen voor medicijnen in acht genomen worden.

- Voor runderen, schapen en geiten is er een digitale VKI database (INFOrund, INFOschaap en INFOgeit).
- VKI-gegevens van varkens worden doorgegeven via een IKB-verklaring of een algemeen VKI-formulier.
- De medische handelingen bij paarden en ezels worden in het paardenpaspoort bijgehouden. De paardenhouder kan in het paspoort vooraf aangeven of het dier wel of niet bestemd is voor de slacht.

Melden van ongevallen en gevaarlijke situaties (voorbeeld)

Als je te maken krijgt met acute gevaarlijke situaties is het belangrijk dat je snel actie onderneemt. Ernstige ongevallen moeten worden gemeld bij de arbeidsinspectie.

Wanneer spreken we van (bijna) ongevallen of accidenten?

Een paar voorbeelden:

- Je haalt je hand open aan een spijker of scheurt je kleding eraan
- Je krijgt een elektrische schok van een machine
- De beveiliging van een machine is defect of ontbreekt (bijv. beschermkap cirkelzaag),
- Er is een slechte beveiliging rondom een trapgat
- De verlichting is slecht waardoor struikelgevaar ontstaat
- De werksituatie is rommelig
- Je verzwikt je enkel op de trap
- Er is een dier ontsnapt of agressief geworden

Waarom moet je ongevallen en gevaar melden?

Het is belangrijk dat je dit meldt in verband met de Arbowet en met de ongevallenverzekering van de kinderboerderij. Maar het is vooral belangrijk omdat we van deze situaties moeten leren om ze in de toekomst te kunnen voorkomen.

Hoe melden?

Voor het melden van ongevallen en gevaarlijke situaties is een formulier beschikbaar. Als het slachtoffer zelf het formulier niet invult, wordt dit gedaan door iemand die bij het ongeval aanwezig was (meest betrokkene) of de beheerder.

Wat gebeurt er met de melding?

Het formulier wordt ingeleverd bij de beheerder. Die zorgt ervoor dat het geregistreerd wordt.

We gaan kijken of we het probleem snel kunnen oplossen. Op het formulier kun je hiervoor suggesties geven en aangeven wat jij of je collega's er al aan hebben gedaan.

Het is heel belangrijk dat je de toedracht zo eerlijk mogelijk weergeeft. Het gaat hier niet om schuld, maar om ervoor te zorgen dat er een zo veilig mogelijke situatie ontstaat. Daarbij willen we natuurlijk voorkomen dat er onnodige of dure maatregelen worden getroffen omdat de melder bang is voor de gevolgen van zijn of haar eerlijkheid.

Welke maatregelen worden er verder genomen?

Wat er vervolgens met de melding gebeurt, is afhankelijk van de situatie:

- De kinderboerderij probeert het probleem eerst zelf op te lossen.
- Betreft het een gevaarlijke situatie die niet zelf opgelost kan worden, dan kan een deskundige om advies gevraagd worden.
- Er kan een verbeterde instructie geschreven worden of voorlichting worden gegeven om herhaling te voorkomen.

Het kan ook zijn dat er voorlopig niets gebeurt omdat het een toevallige samenloop van omstandigheden lijkt te zijn. Als later blijkt dat er vaker soortgelijke meldingen binnen komen wordt er alsnog actie ondernomen.

Waarom melden?

Je bent wettelijk verplicht om gevaar te melden bij je werkgever. Zo geef je het bedrijf de mogelijkheid om te kijken of er maatregelen nodig zijn. Tijdig melden kan voorkomen dat hetzelfde ongeval nog keer gebeurt. Daarmee is zo'n melding in het belang van alle medewerkers en vrijwilligers op de boerderij.

Registratieformulier accidenten en (bijna) ongevallen

Wanneer er een (bijna) ongeval of accident plaatsvindt op de kinderboerderij moet een formulier worden ingevuld. Hierin wordt genoteerd wat er is gebeurd, wie erbij betrokken zijn en of er letsel of schade is. Dit is belangrijk om (bijna) ongevallen in de toekomst te voorkomen, maar soms ook voor de verzekering.

Mest – opslag van vaste mest

Als je een permanente mestopslag hebt, moet je daarvoor een milieuvergunning aanvragen. In het activiteitenbesluit mest is omschreven waar de mestopslag aan moet voldoen. Informeer bij de gemeente welke gegevens er nodig zijn voor de aanvraag en wat de voorschriften zijn voor de opslag. Dit kan namelijk per provincie verschillen.

De opslag van vaste mest op kinderboerderijen moet op een afstand van tenminste 50 meter tot een geurgevoelig object liggen. Een geurgevoelig object is een gebouw dat bedoeld is voor (permanent) wonen of verblijf van mensen. In de praktijk kan dit bijvoorbeeld om een woonhuis, ziekenhuis of school gaan. Als niet aan deze afstand voldaan kan worden, moet de vaste mest opgeslagen worden in een vloeistofdichte container of een gelijkwaardige voorziening en wordt de mest minimaal een keer per twee weken aantoonbaar afgevoerd.

Definities

Mestplaat: opslagplaats van vaste mest buiten de stal.

Vaste mest: dierlijke mest die niet verpompbaar is.

Waar moet de mestplaat aan voldoen

De mestplaat of mestcontainer moet zodanig zijn geconstrueerd dat geen verlies optreedt van mestvocht door lekkages, scheuren of anderszins. De constructie van de mestplaat is gelijk aan de vloerconstructie van een mestsilo. De opstaande rand moet vloeistofdicht op de plaat aansluiten.

Bouwwijze

1. Verwijder eerst de teelaarde, vul aan met zand en verdicht het aanvulzand.
2. De mestplaat moet aan minstens drie zijden zijn voorzien van een opstaande rand van beton of metselwerk die vloeistofdicht op de plaat aansluit.
3. Die rand moet minimaal 0,50 m hoog zijn.
4. Aan één zijde mag de opstaande rand worden weggelaten en worden vervangen door een goot van minimaal 0,30 m breed en 0,10 m diep voor het opvangen van het mestvocht. De goot moet worden aangesloten op een vloeistofdichte opslagruimte.
5. Uitzakkend mestvocht moet worden afgevoerd door middel van een gesloten vloeistofdichte riolering naar een vloeistofdichte opslagruimte.
6. De vloeistofdichte opslagruimte moet groot genoeg zijn om ook het hemelwater dat binnen de mestplaat valt te kunnen bergen.
7. Voor de bouw van mestopslag is veelal een bouwvergunning nodig die bij de gemeente moet worden aangevraagd.

Bouwen op schone grond

De mestplaat mag niet op een verontreinigde bodem worden geïnstalleerd. Ter controle moet hiervoor een visueel bodemonderzoek worden uitgevoerd door een bevoegde instantie.

Gebruiksvoorschriften

Bij het stapelen van de mest mag uitzakkend mestvocht alleen worden afgevoerd via de goot en de riolering en verder nergens van de mestplaat afvloeien. Bij het aan- en afvoeren van de mest mag geen verontreiniging van de bodem plaatsvinden.

Vervanging en keuring

De mestplaat moet voor het verstrijken van een periode van 20 jaar opnieuw worden gekeurd door een gecertificeerd bedrijf en eventueel worden gerepareerd of vervangen. Je ontvangt van dit bedrijf een keuringsrapport dat je aan de gemeente en eventueel de verzekering kunt sturen en waarin ook een nieuwe referentieperiode wordt genoemd. De gebruiker van de mestplaat is verantwoordelijk voor deze herkeuring.

Onthoornen van geiten

Praktische tips en de wet

met bijdragen van Peter Vermoesen (DAP Lintjeshof) en Vakblad Geitenhouderij

Sinds 1 januari 2015 is onthoornen van geiten toegestaan op de kinderboerderij. Schapen en runderen mogen niet onthoorn worden, tenzij ze gehouden worden voor de melkproductie

Hoorns bij geiten

Geiten gebruiken hun hoorns onder meer om elkaar in het kader van de onderlinge rangorde te stoten. Meestal is het voldoende als de geit die hoger in rang is, dreigt met stoten om de geit die lager in rang is afstand te laten houden.

Geiten zijn vanwege hun vriendelijke en nieuwsgierige karakter vaak te vinden in knuffelweides, die ook toegankelijk zijn voor jonge kinderen. Ze zullen niet snel een kind opzettelijk verwonden met hun hoorns, maar dit kan wel per ongeluk gebeuren. Veel geiten bevinden zich op hoofdhoogte van de kinderen en ze kunnen vrij grote of puntige hoorns hebben. Om de kans op ongelukken te verminderen mogen geiten op de kinderboerderij onthoorn worden.

Eigen keuze

Je kunt er als kinderboerderij voor kiezen om geiten te onthoornen, maar dit is geen verplichting.

Sommige kinderboerderijen houden bewust hoornloze dieren. Echter, als je fokt met dieren die hoornloos zijn geboren, is er een vergrote kans op kwenen (onvruchtbare dieren met kenmerken van beide geslachten). Daarom worden er in de fok vrijwel altijd gehoornde dieren ingezet.

Tip: maak een keuze voor gehoornde of ongehoornde groepen geiten. Anders zullen de gehoornde geiten de hoogste in rang zijn en hoornloze soortgenoten steeds verjagen, bijvoorbeeld bij het voeren. Daarnaast kunnen dieren met hoorns zorgen voor ernstigere verwondingen bij hun soortgenoten.

Onthoorn op de juiste manier

Bij het onthoornen worden in de eerste levensdagen van de geitjes de hoornpitjes verwijderd en dichtgeschroeid. Onderling stoten kan dan niet meer tot serieuze verwondingen leiden. De ingreep zelf is wel ingrijpend. Zelfs met verdoving kan er nog steeds pijn tijdens en vooral na de ingreep optreden. Daarom is het belangrijk om op de juiste manier te onthoornen en pijnstilling toe te dienen.

Alleen door dierenarts

Goed onthoornen van geiten vraagt kennis en techniek. Daarom mag dit alleen uitgevoerd worden door een dierenarts. We hebben een aantal belangrijke zaken voor je onder elkaar gezet.

Leeftijd van de lammeren

- Een bokje onthoorn je het beste op de leeftijd van 3-5 dagen, een geitje op de leeftijd van 5-7 dagen.
- Het onthoornen moet plaatsvinden voordat de geiten een maand oud zijn, maar eerder is beter. In de eerste levensdagen ligt de hoornpit (de hoornaanleg) nog los, waardoor het verwijderen ervan betrekkelijk eenvoudig is.
- Als de dieren ouder zijn, is onthoornen af te raden. Bij grotere hoorntjes is het erg moeilijk om alle hoornweefsel weg te branden, het is te stressvol voor het dier en de kans is groot dat de hoorns terug groeien.

Verdoving

Onthoornen gebeurt verplicht onder verdoving. Deze verdoving wordt toegediend door de dierenarts.

Nazorg

Spray het onthoornoppervlak met oxtetracycline, dat lijkt in praktijk de beste ontsmetting.

Omdat de lammeren de eerste dagen na de ingreep nog pijnsignalen vertonen, is met de sector geitenhouderij afgesproken om ze te behandelen met een langwerkende pijnstillers. Dit gaat in overleg met de eigen dierenarts. Een antibiotica-injectie is niet nodig.

Leg de lammeren ook droog, warm en tochtvrij na de ingreep en hanteer ze met enige voorzichtigheid. Draai ze over de buik en niet over de rug, dit om darmtorsie te voorkomen.

Meer weten? www.vakbladgeitenhouderij.nl

Opvang- en pensionbeleid (voorbeeld)

Dit opvang- en pensionbeleid is een voorbeeld dat je kunt gebruiken als basis voor je eigen beleid. Het belangrijk dat je in ieder geval zorgt voor een beleid rondom dumpdieren.

Afstands- en dumpdieren

Afstandsdieren zijn huisdieren die in goed overleg worden achtergelaten op de kinderboerderij. De boerderij kan hier eventueel een vergoeding voor vragen. Dumpdieren zijn dieren die zonder overleg en ongevraagd 'over het hek' worden gezet. Bijna alle kinderboerderijen krijgen te maken met afstands- en dumpdieren. Deze kunnen gezondheids- en/of gedragsproblemen hebben en verwaarloosd zijn. Om insleep van ziektes te voorkomen is het belangrijk om beleid te maken over hoe je met deze dieren omgaat.

Voorbeeldbeleid gedumpte dieren

Dumpdieren zijn dieren die ongevraagd op de kinderboerderij worden afgegeven of gedumpt. Ook omwonenden brengen soms dieren die ze hebben gevonden.

Dieren gedumpt?

Wees bij de ochtendcontrole en bij het voeren alert op vreemde dieren op het terrein, vooral tijdens de zomervakantie. Let extra op konijnen die bij de eigen konijnen gezet zijn. Deze kunnen onrust en een geboortegolf veroorzaken.

Gedumpt dier gevonden?

- Meld het gevonden dier bij de beheerder/dierversorger.
- Is deze niet aanwezig (bijvoorbeeld bij een weekenddienst)? Volg dan deze stappen:
 - Kleine huisdieren worden direct gevangen en in quarantaine geplaatst. Hiervoor zijn hokken beschikbaar.
 - Voorzie het dier van strooisel, water en voer en controleer of het directe medische hulp nodig heeft. Als dit zo is, overleg dan met de beheerder wat er moet gebeuren.
 - Noteer in het logboek welk dier je gevonden hebt, de vindplaats en eventueel een toelichting.

Beleid beheerder/dierversorger

- Neem contact op met het lokale dierenasiel of een andere gemeentelijke instantie om het gevonden dier te melden. Telefoonnummer:
- Meld het dier aan bij Amivedi. Contactgegevens:
- Als je het dier zelf niet kunt plaatsen:
Neem dan binnen dagen contact op met het lokale asiel/opvang/dierenambulance om het dier naar een andere opvang over te brengen.
Of
Houd het dier minimaal 14 dagen in quarantaine en bied het daarna aan voor herplaatsing. De beheerder/dierversorger controleert voor de herplaatsing of het dier gezond is.
- Noteer welke diersoorten wel en welke soorten niet zelf herplaatst worden en maak een lijst met opvangadressen voor niet-herplaatsbare soorten.

'Gevonden'?

Als je het dier zelf herplaatst ben je verplicht het aan te melden als 'gevonden'. Waar je dat moet doen verschilt per gemeente. Vaak wordt dit uitbesteed aan het lokale dierenasiel of de dierenambulance. Na de melding heeft de eigenaar 14 dagen de tijd om zich te melden. In die periode mag het dier dus niet herplaatst worden. Als de eigenaar zich meldt, mag je de gemaakte kosten aan hem/haar doorberekenen. Als je het dier niet aanmeldt als 'gevonden' mag het pas na een jaar herplaatst worden. Controleer altijd of het dier gechipt is of als vermist is opgegeven. Deze regels hebben te maken met de gemeentelijke regeling 'gevonden voorwerpen' waar ook dieren onder vallen.

Voorbeeldbeleid afstandsdieren

Afstandsdieren zijn dieren die in goed overleg op de kinderboerderij worden opgevangen. Het is belangrijk om duidelijke afspraken te maken met de oude eigenaar en goed te beschrijven wat er vervolgens met de dieren gebeurt.

Aannemen afstandsdieren

- Afstandsdieren worden uitsluitend aangenomen door
Als hij/zij niet aanwezig is, wordt de eigenaar verzocht op een later moment terug te komen.
- Afstandsdieren worden alleen aangenomen op afspraak.
- Alleen de volgende diersoorten kunnen worden opgenomen:
.....
Op de website van de kinderboerderij staat een lijst met adressen voor de herplaatsing van andere diersoorten.
- Speciale voorwaarden: (bijvoorbeeld gezond/vaccinatie/leeftijd).....
- De kinderboerderij berekent afstandskosten. Deze bedragen per dier.
- Er moet altijd een afstandsformulier worden getekend door de oude eigenaar.

Afstands- en herplaatsingsbeleid

- Er zijn verblijven beschikbaar met ruimte voor maximaal dieren.
- Afstandsdieren worden medisch onderzocht en verblijven ... dagen in quarantaine.
- Alleen gezonde en sociale dieren worden geplaatst.
- Sociale dieren worden (indien mogelijk) gekoppeld en alleen met twee of meer geplaatst, tenzij de nieuwe eigenaar al een dier heeft waarmee het afstandsdier een klik heeft.
- Herplaatsbare dieren mogen voor een proefperiode van maximaal 14 dagen met de nieuwe eigenaar mee.
- Bij herplaatsing wordt een herplaatsingscontract getekend door de kinderboerderij en de nieuwe eigenaar.
- Bij herplaatsing wordt schriftelijke informatie meegegeven aan de nieuwe eigenaar.
- Dieren worden niet verkocht aan kinderen onder de 16 jaar.

Voorbeeldbeleid pensiondieren

Pensiondieren zijn (meestal) kleine huisdieren van anderen die tijdelijk op de kinderboerderij verblijven, bijvoorbeeld tijdens de vakantie.

Aannemen pensiondieren

- Afstandsdieren worden uitsluitend aangenomen door
Als hij/zij niet aanwezig is, wordt de eigenaar verzocht op een later moment terug te komen.
- Pensiondieren worden alleen aangenomen op afspraak.
- Alleen de volgende diersoorten worden aangenomen in pension:
.....
- Speciale voorwaarden voor aanname pension: (bijvoorbeeld gezond/vaccinatie konijnen + vaccinatieboekje).....
- De pensionkosten zijn per dier per dag. Het totaalbedrag wordt vooraf betaald via bank/contant. De reservering is definitief na betaling van de pensionkosten.
- Bij aanname wordt een aannameformulier ingevuld. Hierop staan o.a.: contactgegevens eigenaar, kosten, voeding, wijze van verzorging, afspraken bij ziekte/overlijden van het dier (in hoeverre mogen er medische kosten worden gemaakt) en wat gebeurt er als de eigenaar het dier niet ophaalt. Dit formulier wordt altijd door beide partijen ondertekend.
- Bij annulering worden de volgende kosten in rekening gebracht:

Pensionbeleid

- Er zijn verblijven beschikbaar met ruimte voor maximaal dieren. Eigenaren mogen wel/geen hokken meenemen.
- Afstandsdieren worden medisch onderzocht en verblijven ... dagen in quarantaine.
- De beheerder/diervoorzorg is verantwoordelijk voor de zorg van de pensiondieren.
- Zieke dieren worden in quarantaine geplaatst.

Positieflijst

Niet alle dieren zijn geschikt om als huisdier te houden, bijvoorbeeld omdat ze beschermd zijn, ziektes kunnen overdragen of gevaarlijk zijn of omdat hun welzijn in gevangenschap in het nauw komt.

In de Wet Dieren is vastgelegd dat hiervoor door de minister een lijst kan worden opgesteld. Zo'n lijst werd aangeduid als "positieflijst", later als "huisdierenlijst" en inmiddels als "Huis- en hobbydierenlijst". De dieren die daarop staan, mogen worden gehouden, alle andere dieren niet of alleen met een speciale vergunning (bijvoorbeeld voor dierentuinen).

Staat jouw dier niet op een van deze lijsten?

Dan kun je dit doorgeven aan RVO. De diersoort kan dan alsnog beoordeeld worden en daarmee misschien toch op de Huis- en hobbydierenlijst komen te staan.

Totdat er een nieuwe lijst is, is er een tijdelijke vrijstellingsregeling van kracht voor het houden van dieren die niet op de positieflijst 2015 staan. Hiervoor moet je een melding doen bij RVO.

De meest recente lijst vind je op de site van rvo:

www.rvo.nl/onderwerpen/agrarisch-ondernemen/dieren/huisdieren-houden-en-fokken/huisdierenlijst.

Productiedierenlijst, huis- en hobbydierenlijst

Er komt veel kijken bij het werk op een kinderboerderij. De dieren moeten de juiste verzorging krijgen, bezoekers

Bijlage II. als bedoeld in artikel 2.1 van het Besluit houders van dieren

Aangewezen soorten en categorieën van in Nederland te houden dieren met het oog op de productie van van die dieren afkomstige producten.

SOORTEN

Van de klasse Mammalia (Zoogdieren):

Oryctolagus cuniculus	(Konijn)
Rattus norvegicus	(Bruine rat)
Mus musculus	(Tamme muis)
Cavia porcellus	(Cavia)
Mesocricetus auratus	(Goudhamster)
Meriones unguiculatus	(Gerbil)
Mustela vison	(Nerts)
Equus caballus	(Paard)
Equus asinus	(Ezel)
Sus scrofa	(Varken)
Capra hircus	(Geit)
Bos taurus	(Rund)
Bubalus bubalis	(Waterbuffel)
Cervus dama dama	(Damhert)
Cervus elaphus	(Middeneuropees edelhert)
Ovis aries	(Schaap)

Van de klasse Aves (Vogels):

Struthio camelus	(Struisvogel)
Dromaius novaehollandiae	(Emoe)
Rhea americana	(Nandoe)
Anas platyrhynchos	(Peking eend)

Anser cygnoides (Knobbelgans)

Anser anser (Grauwe gans)

Gallus gallus (Kip)

Perdix perdix (Patrijs)

Meleagris gallopavo (Kalkoen)

Phasianus colchicus (Fazant)

Numida meleagris (Helmpareldhoen)

Columbia livia (Vleesduif)

Van de superklasse Pisces (Vissen):

Osmerus eperlanus (Spiering)

Salmo trutta fario (Beekforel)

Salmo trutta trutta (Zeeforel)

Oncorhynchus mykiss (Regenboogforel)

Salmo salar (Zalm)

Anguilla anguilla (Aal)

Clarias gariepinus (Afrikaanse meerval)

Silurus glanis (Meerval)

Perca fluviatilis (Baars)

Stizostedion lucioperca (Snoekbaars)

Scophthalmus maximus (Tarbot)

Dicentrarchus labrax (Zeebaars)

Pagellus bogaraveo (Zeebrasem)

Esox lucius (Snoek)

<i>Sparus aurata</i>	(Goudbrasem)	<i>Cerastoderma edule</i>	(Kokkel)
<i>Oreochromis niloticus</i>	(Nijltilapia)	<i>Pecten maximus</i>	(St. Jacobschelp)
<i>Oreochromis mossambicus</i>	(Mozambique Tilapia)	<i>Veneridae</i>	(Palourdes, Venusschelp, Praireschelp)
<i>Hoplosternum littorale</i>	(Kwi kwi)	<i>Glycimeris glycimeris</i>	(Amandes)
<i>Acipenser</i> spp.	(Steur)	<i>Donax trunculus</i>	(Zaagje)
<i>Solea</i> spp.	(Tong)	<i>Donax vittatus</i>	(Zaagje)
<i>Huso Huso</i>	(Beluga steur)	<i>Spisula subtrunculata</i>	(Strandschelp)
<i>Seriola</i> spp.	(Geelstaarten)		

Van de klasse Gastropoda (Slakken):

Van de klasse der Crustacea (Kreeften):

		<i>Helix pomatia</i>	(Wijngaardslak)
<i>Litopenaeus vannamei</i>	(Garnaal)	<i>Littorina littorea</i>	(Gewone alikruik)
<i>Homarus gammarus</i>	(Europese zeekreeft)	<i>Helix aspersa</i>	(Segrijnslak)
<i>Homarus americanus</i>	(Amerikaanse zeekreeft)	<i>Achatina fulica</i>	(Achaatslak)
<i>Astracus leptodactylus</i>	(Turkse zoetwaterkreeft)		
<i>Orconectus limosus</i>	(Amerikaanse rivierkreeft)		
<i>Procambarus clarkii</i>	(Louisiana- of Rode rivierkreeft)		
<i>Palinurus spec.</i>	(Langoest)	<i>Blaberus craniifer</i>	(Doodskopkakerlak)
<i>Eriocheir sinensis</i>	(Chinese wolhandkrab)	<i>Blaptica dubia</i>	(Argentijnse boskakerlak)
<i>Cancer pagurus</i>	(Noordzeekrab)	<i>Periplaneta americana</i>	(Amerikaanse kakerlak)
<i>Cladocera</i>	(Watervlo)	<i>Acheta domesticus</i>	(Huiskrekkel)
<i>Copepoda</i>	(Roeipootkreeftje)	<i>Gryllus bimaculatus</i>	(Tweevlek krekkel)
<i>Balanus spec.</i>	(Zeepok)	<i>Locusta migratoria</i>	(Treksprinkhaan)
<i>Artemia salina</i>	(Pekelkreeftje)	<i>Schistocerca gregaria</i>	(Woestijn sprinkhaan)
<i>Artemia franciscana</i>	(Zoutkreeftje)	<i>Caruasius morosus</i>	(Indische wandelende tak)
<i>Artemia gracilis</i>	(Amerikaans Zoutkreeftje)	<i>Medauroidea extradentata</i>	(Annam-wandelende tak)
<i>Daphnia pulex</i>	(Watervlo)	<i>Pachnoda butana</i>	(Gouden tor)
<i>Moina macropoda</i>	(Japanse watervlo)	<i>Pachnoda aemula</i>	(Gouden tor)

Van de klasse Insecta (Insecten):

Van de klasse Bivalva (Tweekleppigen):

		<i>Alphitobius diaperinus</i>	(Buffalokever)
		<i>Zophobas morio</i>	(Reuzenmeeltor)
<i>Mytilus edulis</i>	(Gewone mossel)	<i>Sitophilus ganarius</i>	(Graanklander)
<i>Ostrea edulis</i>	(Gewone oester)	<i>Sitophilus oryzae</i>	(Rijstklander)
<i>Crassostrea gigas</i>	(Japanse oester)	<i>Drosophila hydei</i>	(Fruitvlieg)
<i>Crassostrea angulata</i>	(Portugese oester)	<i>Drosophila melanogaster</i>	(Fruitvlieg)
<i>Crassostrea virginica</i>	(Amerikaanse oester)	<i>Musca dom. var.</i>	(Krulvleugelvlieg)

Galleria mellonella	(Grote wasmot)	Van de lagere diersoorten:	
Achroia grisella	(Kleine wasmot)		
Sitotroga cerealella	(Graanmot)	Lumbricus rubellus	(Rode worm)
Plodia interpunctella	(Zadenmot, Indische meelmot)	Lumbricus terrestris	(Dauwpier, Regenworm)
Pyralis farinalis	(Meelmot)	Eisenia foetida	(Mestpier)
Calliphoridae	(Vleesvlieg)	Arenicola marina	(Zeepier)
Apis mellifera	(Honingbij)	Dendrobeana veneta	(Canadese bosworm)
Tenebrio molitor	(Meeltor)	Polychaetae	(Borstelworm)
Chironomidae	(Vedermug)	Brachionus spec.	(Raderdier)
Vespidiae	(Wesp)	Arenicolides ecaudata	

Categorieën

- alle kruisingen tussen de in deze bijlage genoemde soorten
- de kruising tussen de Bos indicus en de Bos taurus
- de kruising tussen de Heterobranchus longifilis en de Clarias gariepinus

Protocol quarantaineruimte en isolatieruimte

Er moeten minimaal drie afzonderlijke ruimtes zijn voor het huisvesten en verzorgen van nieuwe, zieke of verdachte dieren. Deze ruimtes hoeven niet altijd fysiek aanwezig te zijn, maar wel de mogelijkheid om deze in te richten als het nodig is:

1. Quarantaineruimte: voor nieuwe dieren waarvan de gezondheidsstatus en/of vaccinatiestatus onbekend of onvolledig is.
2. Isolatieruimte: voor dieren die verdacht worden van een besmettelijke ziekte of verschijnselen vertonen. Ook voor dieren die een abortus hebben gehad.
3. Ziekenboeg: ruimte voor dieren die ziek zijn, maar geen besmettelijke ziekte (kunnen) hebben voor mens of dier.

In deze ruimtes worden de dieren solitair (alleen) geplaatst, tenzij dit vanuit veterinaire oogpunt niet noodzakelijk is. De quarantaineruimte en isolatieruimte zijn volledig afgescheiden van de plek waar de andere dieren gehouden worden. Voor de ziekenboeg geldt dit niet. Een ziek, niet besmettelijk dier mag dus in dezelfde ruimte als andere dieren gehouden worden.

Quarantaineruimte en isolatieruimte

De quarantaineruimte is goed afgescheiden van de rest van de stallen en heeft een aparte/gescheiden stalventilatie. Hoe groter de afstand tot het bedrijf, hoe beter dit is. Aanbevolen wordt om de quarantaineruimte als volgt in te richten:

- Bij de quarantaineststal hoort een hygiënesluis met een goed te reinigen ontsmettingsbak/-mat. Hier worden de handen gewassen en wordt gewisseld van overall en laarzen. De ontsmettingsbak wordt ook gebruikt bij het verlaten van het gebouw.
- In de ruimte is (bij voorkeur stromend) water om kleding en gebruikte materialen te reinigen en te desinfecteren. Er is een handenwasgelegenheid met zeep en wegwerpdoeken.
- Er wordt aparte bedrijfskleding en laarzen gebruikt voor het betreden van de quarantaineststal om te voorkomen dat ziekten worden overgedragen.
- Er wordt tevens apart gereedschap gebruikt in de quarantaineststal. Uiteraard wordt gereedschap, kleding en (mest)afval apart gehouden.
- Indien mogelijk worden de dieren verzorgd nadat de andere dieren verzorgd zijn.
- Zorg dat duidelijk is dat het gebouw niet toegankelijk is voor publiek en plaats het indien mogelijk op een afgelegen plek op de boerderij. Zo creëer je een buffer voor het publiek (denk aan zoönosen). Is dit niet mogelijk, dan kan bij een besmetting bijvoorbeeld een deel van het terrein worden afgesloten.
- Creëer een mogelijkheid om het gebouw in tweeën op te delen met een stalgedeelte en een werkruimte voor bijv. de dierversorgung/dierenarts, opslag etc.
- Zorg voor een afvalbak met een stevige vuilniszak. Deze moet goed afsluitbaar zijn en als hij vol is aan de buitenkant gedesinfecteerd kunnen worden, zodat je verontreinigde materialen en besmette mest verantwoord kunt afvoeren.
- Dieren moeten voor behandeling individueel aangebonden/gefixeerd kunnen worden.
- De quarantaineruimte is goed te reinigen en te ontsmetten (vloer, wanden, plafond, inrichting).

Quarantaineprotocol

Hieronder vind je een voorbeeld van een protocol dat je kunt aanpassen aan je eigen situatie. In het protocol staat wat er moet gebeuren, welke regels er gelden en welke maatregelen er genomen moeten worden wanneer een dier ziek wordt.

Hoe te handelen in de quarantaineststal

Wanneer een ziek dier is, wordt het in overleg met de beheerder apart gezet. De quarantaineregels gelden niet of in mindere mate als een dier in de quarantaineststal zit, maar geen besmettelijke ziekte heeft.

In de quarantaineststal gelden hygiënemaatregelen bij besmettelijke ziekten/zoönosen en bij abortus:

- Verzorg eerst de gezonde dieren.
- Trek een (wegwerp)overall en schoenhoezen aan. Draag wegwerphandschoenen om overdracht van ziektekiemen te voorkomen.
- Nadat de zieke dieren verzorgd zijn, gooi je de wegwerpoverall, de schoenhoezen en handschoenen weg, zodat er geen uitwisseling van ziektekiemen is via kleding.
- Als je een gewone overall gebruikt, dan wordt deze bewaard in de quarantaineststal en apart van andere kleding gewassen (volledig wasprogramma, minimaal 60 graden).
- Gebruiksvoorwerpen zoals touwen, halsters en emmers die bij de zieke dieren gebruikt worden, blijven in de quarantaineststal –of weide.
- Bewaar voer en strooisel voor deze dieren zo mogelijk in dezelfde ruimte.
- Risicogroepen (bijv. zwangere vrouwen) mogen niet in contact komen met (zieke) dieren in quarantaine.
- Bij twijfel schakelt de beheerder altijd de dierenarts en/of huisarts in.
- Overleg met de dierenarts of en wanneer de stal na gebruik ontsmet moet worden.

Reinigings- en ontsmettingsplaats (wasplaats)

Als je 10 of meer evenhoevigen houdt (waaronder runderen, varken, schapen, geiten) ben je verplicht een eenvoudige wasplaats (R&O-plaats) te hebben. Hier worden de veewagens die dieren aanvoeren op het bedrijf gereinigd en ontsmet.

Dit is belangrijk omdat veewagens dierziekten kunnen verspreiden naar andere bedrijven. Om dit te voorkomen moeten veewagens na het lossen van de dieren (voordat de wagen weer op de openbare weg komt) gereinigd en ontsmet worden. Dit geldt niet alleen voor derden (bijv. handelaren), maar ook als je dieren met een eigen vervoermiddel aanvoert.

Een wasplaats is ook verplicht als je:

- maar eens per jaar dieren aanvoert (bijvoorbeeld een dekram).
- hobbyhouder bent met tien dieren of meer en ook dieren van een ander bedrijf aanvoert.
- af en toe met jouw dieren meedoet aan keuringen.
- dieren binnen je eigen bedrijf verplaatst naar locaties met een eigen Uniek Bedrijfsnummer (UBN).

Schapen-, geiten- en rundveehouders die geen dieren aanvoeren (gesloten bedrijven) hoeven geen wasplaats te hebben.

Hier moet een eenvoudige wasplaats aan voldoen:

- Het vervoermiddel of de vervoerseenheid past in zijn geheel op de wasplaats.
- De plaats is goed verlicht.
- De vloer is vloeistofdicht en heeft een goede afvoer: water mag niet in de bodem of het grondwater terechtkomen.
- De wasplaats is voorzien van voldoende water, middelen en materialen om het vervoermiddel te reinigen en te ontsmetten (zoals een hogedrukspuit en ontsmettingsmiddelen).
- Chauffeurs kunnen hun handen wassen met warm water en zeep.
- Bedrijfsoveralls en (eventueel) bedrijfslaarzen zijn aanwezig.
- Er is een plaats waar gebruikte laarzen kunnen worden gereinigd.
- De wasplaats kan ook een mobiele wasplaats zijn.

Meer informatie vind je op www.rvo.nl.

Risicogroepen

Risicogroepen worden ook wel YOPI's genoemd. Dit staat voor Young, Old, Pregnant and Immuno-compromised of in goed Nederlands: jonge kinderen, oudere mensen, zwangere vrouwen en mensen met een verminderde weerstand. Deze kwetsbare groepen lopen een verhoogd gezondheidsrisico, maar vormen tegelijkertijd het grootste deel van de bezoekers van kinderboerderijen. Reden temeer dus om te zorgen voor goed hygiënemanagement.

Op plaatsen waar dieren gehouden worden, zijn ziektekiemen aanwezig die voor deze groepen meer risico kunnen opleveren. Daarom is het belangrijk dat deze mensen niet in aanraking komen met zieke dieren of dieren die verdacht zijn van besmetting met bepaalde ziektekiemen. Ook moeten ze contact vermijden bij de geboorte van dieren en zeker bij aborterende dieren. Je kunt mensen met een verhoogd gezondheidsrisico adviseren om niet in de dierverblijven te komen en aanraking met (risicovolle) dieren te vermijden. Denk ook aan seizoensgebonden risico's, bijvoorbeeld het lammerseizoen. Verder is goed en regelmatig handen wassen bij deze groep van extra groot belang.

Jonge kinderen

Jonge kinderen hebben nog niet zoveel weerstand als volwassenen. Bovendien steken vooral de kleinsten van alles in hun mond. Hierdoor lopen ze meer kans op besmettingen.

Oudere mensen

Naarmate mensen ouder worden, neemt hun weerstand af. Hierdoor neemt de kans op een infectie toe.

Mensen met verminderde weerstand

Mensen met een verminderde weerstand hebben meer risico op een infectie.

Zwangere vrouwen

Dieren kunnen ziektekiemen bij zich dragen die gevaarlijk kunnen zijn voor de zwangere vrouw en het ongeboren kind.

Om de risico's te verkleinen is het belangrijk dat alle bezoekers (maar vooral de YOPI's) zich houden aan de hygiëneregels van de kinderboerderij.

Je kunt ze daarop attenderen met behulp van de informatieborden die we daarvoor hebben gemaakt, bijvoorbeeld het handenwasbord en het infobord voor zwangere vrouwen. Je vindt de bestanden daarvoor in de bijlagen op onze site.

Toelichting en voorbeeld handleiding bevallingen

xxx

Vaccinatie- en gezondheidsprogramma's

Voor het (verplicht) vaccineren van dieren wordt er onderscheid gemaakt tussen het bedrijfsmatig of hobbymatig houden van dieren.

Pluimvee

In Nederland is het verplicht om bedrijfsmatig gehouden kippen en kalkoenen te vaccineren tegen Newcastle disease (NCD). Dit geldt ook voor hobbypluimvee en postduiven die deelnemen aan tentoonstellingen en wedstrijden. Voor overig hobbypluimvee (zoals op de meeste kinderboerderijen) is dit niet verplicht.

Varkens

Voor kinderboerderijen die de hobby/ recreatiedierenstatus (max. 5 varkens tot 25 kg) hebben is het mogelijk om hun dieren te vaccineren tegen vlekziekte en de ziekte van Aujeszky. Dit is niet verplicht.

Geiten/schapen

Verplicht: vaccinatie tegen Q-koorts. Vrijwillig: vaccinatie tegen Blauwtong

Paard/ ezel

Indien paarden of ezels deelnemen aan een keuring is de vaccinatie tegen Influenza verplicht. Dit wordt vaak gecombineerd met de vaccinatie tegen Tetanus.

Naast genoemde vaccinaties zijn er nog meer vaccinaties mogelijk, zoals Dries en Rhino.

Gezondheidsprogramma's

Er zijn een aantal gezondheidsprogramma's waar een kinderboerderij aan mee kan doen. Deze programma's zijn vrijwillig en dus niet verplicht. De Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) is uitvoerder van deze programma's.

Geiten

- CL: bacterie die ontstekingen en abscessen veroorzaakt aan de lymfeklieren. Deze ziekte is ook een zoönose.
- CAE: Virusziekte die diverse aandoeningen kan veroorzaken. Door middel van herhaald bloedonderzoek kan een bedrijf/ kinderboerderij CAE/ CL-vrij verklaard worden. De kinderboerderij ontvangt hiervoor een certificaat en moet blijven voldoen aan een aantal voorwaarden.
- Chlamydia: bacterie die abortus kan veroorzaken. Dit is een zoönose en vooral een risico voor zwangere vrouwen. Kinderboerderijen kunnen door middel van bloedonderzoek hun dieren laten testen en bepalen of zij vrij zijn van Chlamydia.

Schapen

- Zwoegerziekte: Virusziekte die diverse aandoeningen kan veroorzaken. Door middel van herhaald bloedonderzoek kan een bedrijf/ kinderboerderij zwoegervrij verklaard worden. De kinderboerderij ontvangt hiervoor een certificaat en moet blijven voldoen aan een aantal voorwaarden.
- Chlamydia: bacterie die abortus kan veroorzaken. Dit is een zoönose en vooral een risico voor zwangere vrouwen. Kinderboerderijen kunnen door middel van bloedonderzoek hun dieren laten testen en bepalen of zij vrij zijn van Chlamydia.

Rund

Er zijn diverse gezondheidsprogramma's voor runderen. Deze zijn vooral gericht op de melkveehouderij. Aangeraden wordt om dieren aan te kopen van bedrijven die vrij zijn van Leptospirose en Salmonella onverdacht. Dit zijn namelijk ook zoönosen. De status van het herkomstbedrijf wordt aangegeven op de 'Eigen Verklaring'.

- Leptospirose: bacterie die veranderingen in de melk of melkproductie kan veroorzaken. Soms abortus. Dit is ook een zoönose. De meeste melkveebedrijven zijn hier al vrij van.
- Salmonellose: Bacterie die hoge koorts, diarree, verwerpen en sterfte kan veroorzaken. Vooral kalveren zijn gevoelig. Dit is ook een zoönose. Bedrijven die niet verdacht zijn kunnen de status Salmonella-onverdacht krijgen.

Verder zijn er programma's voor IBR-vrij, BVD Virus-vrij en Paratuberculose.

Meer informatie over deze gezondheidsprogramma's vind je op de website van de GD (www.diergezondheid.nl).

Vakbekwaamheid

Er komt veel kijken bij het werk op een kinderboerderij. De dieren moeten de juiste verzorging krijgen, bezoekers moeten erop kunnen vertrouwen dat hun bezoek veilig is en er moet voldaan worden aan veel wet- en regelgeving. Daarom is het belangrijk dat er op de boerderij vakbekwame mensen rondlopen. Maar wat is dat eigenlijk: vakbekwaamheid?

Vakbekwaamheid?

De vereiste vakbekwaamheid kan per locatie verschillen. Heb je runderen op de boerderij, dan moet er een medewerker zijn die voldoende weet over hun behoeften en verzorging. Datzelfde geldt voor de andere dieren. Maar die vakbekwaamheid kan ook op een heel ander terrein liggen, bijvoorbeeld als er op de boerderij cliënten werkzaam zijn. Zij hebben een vakbekwame begeleider nodig.

Kortom: vakbekwaamheid is maatwerk. Gelukkig is er een aantal handvatten waarmee je kunt bepalen (en aantonen) dat er voldoende vakbekwame medewerkers aanwezig zijn op de boerderij.

Belangrijk: zorg ervoor dat er in elk geval onder openingstijden een vakbekwaam medewerker aanwezig of goed bereikbaar is. Bij afwezigheid moet duidelijk zijn hoe de verantwoordelijkheden geregeld zijn en moet er altijd een vakbekwaam medewerker bereikbaar te zijn.

De medewerkers op een kinderboerderij zijn in drie niveaus te verdelen:

- Medewerker diervverzorging (ongeschoold of MBO niveau 1 en 2)
- Vakbekwame diervverzorgster (relevante opleiding niveau 3 MBO)
- Beheerder (relevante opleiding niveau 4 MBO)

De vakbekwame diervverzorgster moet ook aan de competenties van de vrijwilligers voldoen, de beheerder voldoet aan alle omschreven competenties.

Er is sprake van vakbekwaam beheer op de kinderboerderij als minimaal aan alle beschreven competenties voldaan wordt. Deze competenties hoeven niet allemaal in één persoon aanwezig te zijn.

Medewerker diervverzorging (bijv. vrijwilligers, stagiairs of lager geschoolde diervverzorgers): ongeschoold of MBO niveau 1 en 2

Houd er rekening mee dat deze medewerkers (meestal) niet volledig gekwalificeerd zijn.

Het kan voorkomen dat zij worden inzet op tijden waarop geen beheerder of vakbekwaam medewerker aanwezig is. In dat geval moet duidelijk zijn waar de medewerkers terecht kunnen bij problemen en vragen en hoe de (eind)verantwoordelijkheid geregeld is.

Profielbeschets

Een medewerker diervverzorging is proactief en opmerkzaam. Hij of zij moet rekening houden met diergezondheid en dierenwelzijn, maar ook met de veiligheid van mens en dier. Het is zijn/haar taak om afwijkingen in de omstandigheden of het gedrag van dieren te signaleren en daar op een goede manier op te reageren. Ook een klantgerichte houding is erg belangrijk. De medewerker moet zich bewust zijn van de bijdrage die hij of zij levert aan het positieve beeld dat de kinderboerderij bij bezoekers wil achterlaten. Deze medewerker heeft een uitvoerende rol en volgt instructies op van de beheerder/vakbekwaam diervverzorgster.

Minimale competenties medewerker diervverzorging:

De medewerker diervverzorging:

- verzorgt de dieren op de juiste manier en kan (volgens een rooster) voeren en verzorgen.
- signaleert afwijkingen en neemt daarop zelf initiatief/contact op met de beheerder/diervverzorgster.
- onderhoudt de werkomgeving: stallen uitmesten, terrein opruimen etc.
- werkt volgens het afgesproken hygiëneprotocol.
- informeert het publiek en communiceert met collega's op een klantvriendelijke manier.
- wijst publiek indien nodig op de huisregels.
- voert publieksgerichte activiteiten uit en geeft bijvoorbeeld informatie over een dier of laat een konijn aaien.
- kan instructies van de beheerder uitvoeren en zelfstandig werken.

Vakbekwaam diervverzorgster: MBO niveau 3

Een vakbekwaam diervverzorgster is vaak in dienst als assistent beheerder of diervverzorgster.

Profielomschrijving

De diervverzorgster heeft een pro actieve houding en is opmerkzaam. Hij/zij ziet het werk dat gedaan moet worden en handelt daar naar. Diergezondheid en dierenwelzijn staan hoog in het vaandel, evenals voorlichting en omgang met publiek.

De diervverzorgster is vakinhoudelijk verantwoordelijk voor zijn/haar eigen werk, stuurt waar nodig collega's aan en draagt bij aan een goede sfeer op het werk. Hij/zij heeft een voorbeeldfunctie naar collega's en publiek.

Minimale competenties vakbekwaam diervverzorgster.

De vakbekwaam diervverzorgster:

- heeft kennis van dieren (gezondheid, welzijn, gedrag en afwijkend gedrag, EHBO, dierziekten).
- kan signaleren wanneer specialistische hulp nodig is en overlegt waar nodig met de beheerder.
- kan medicijnen toedienen bij dieren (eventueel in overleg met de beheerder).
- kent en herkent zoönosen en weet hiernaar te handelen.
- kan dieren in de quarantaine/ziekenboeg verzorgen en kent de protocollen.
- kan assisteren bij de geboorte van dieren en bij de voortplanting, bijvoorbeeld bij het opstellen van een fokplan, seksen van dieren en raskennis.
- kan moederdier en jongen op de juiste manier verzorgen en jonge dieren socialiseren.
- is op de hoogte van wet- en regelgeving (bijv. I&R) en kan de dieradministratie bijhouden.
- kan de voorraden t.b.v. de dieren bewaken (diervoeding, strooisel e.d.).
- kan omgaan met (moeilijke) vragen van publiek en adviesgesprekken voeren.
- kan inspelen op de wensen van het publiek en klachten afhandelen.
- kan verkoop van dieren afhandelen volgens wettelijke regels en met de juiste voorlichting en ook het financiële deel afhandelen.

Bedrijfsleider/beheerder kinderboerderij: MBO niveau 4

De beheerder draagt zorg voor de bedrijfsvoering op de kinderboerderij en is verantwoordelijk voor het bedrijf. Hij of zij is ondernemend, signaleert kansen en bedreigingen en speelt hierop in.

Dierenwelzijn, ethiek en diergezondheid staan centraal, evenals de aandacht voor veiligheid van mens en dier.

De beheerder heeft een zelfstandige, leidinggevende (en dus voorbeeld-)functie en stuurt collega's aan.

Minimale competenties beheerder kinderboerderij

De beheerder :

- heeft specialistische kennis van dieren.
- staat midden in de samenleving op punten als ethiek (wat kan en wil je laten zien), duurzaamheid en verrijking van de leefomgeving van de dieren.
- is op de hoogte van wat er speelt en leeft in de omgeving en past de bedrijfsvoering hierop aan. Speelt ook in op wensen van het publiek.
- is op de hoogte van relevante wet- en regelgeving en werkt hiernaar.
- is op de hoogte van medicijnleer en kan voorgeschreven medicijnen toedienen.
- maakt voerschema's en past deze aan de behoefte van de dieren aan.
- zorgt voor een adequaat hygiënebeleid op de boerderij en speelt in op veranderingen.
- maakt afspraken met personeel, klanten en bezoekers en legt deze vast.
- bedenkt, plant en organiseert activiteiten, evenementen en instrueert medewerkers.
- stelt een fokplan op en heeft hiervoor de juiste kennis (genetica, raskennis, selectie, etc.).
- voldoet aan het besluit houders van dieren bij opvang, pension en verkoop van gezelschapsdieren.
- leidt het bedrijf en zorgt voor een planning en verdeling van het werk.
- begeleidt medewerkers op vaktechnisch gebied en beantwoordt vragen.
- zorgt voor een goed inkoopbeleid voor producten en diensten.
- weet klanten en publiek te binden, communiceert op de juiste wijze en is klantvriendelijk.
- regelt personeelszaken en regelt en bewaakt de financiële voortgang.
- organiseert het kwaliteitsbeleid (vSKBN Kwaliteitsbewijs, zoönosenkeurmerk).
- zorgt voor een jaarplan of beleidsplan van de boerderij en bewaakt de voortgang.
- optimaliseert de bedrijfsvoering.

Vergunningen en meldingen

(Bij checklist vergunningen)

Omgevingsvergunning/wet WABO

In de omgevingsvergunning zijn zoveel mogelijk vergunningen, ontheffingen en andere toestemmingen bij elkaar gebracht. Zo kunnen binnen een project met één omgevingsvergunning verschillende activiteiten worden uitgevoerd (bouw, aanleg, oprichten, gebruik).

Het gaat om:

- Milieuvergunningen
- Bouwvergunningen
- Sloopvergunningen
- Watervergunning
- Monumentenvergunning
- Huisvestingsvergunning
- Gebruiksvergunning
- Afvalbeschikking.
- Verschillende andere ontheffingen en toestemmingsvereisten

Brandveilig gebruik

Vergunning of gebruiksmelding

Een vergunning is nodig voor het gebruik van gebouwen die dagverblijf bieden aan:

- meer dan 10 personen jonger dan 12 jaar of
- meer dan 10 personen met een lichamelijke of verstandelijke handicap

Voor sommige gebouwen moet je een melding voor brandveilig gebruik doen, bijvoorbeeld voor gebouwen waar meer dan 50 personen tegelijk aanwezig kunnen zijn.

Via Omgevingsloket Online kun je checken of je een vergunning nodig hebt of alleen een gebruiksmelding moet doen.

Bouwen of slopen

Voor de (ver)bouw of sloop van een gebouw of verblijf is in sommige gevallen een vergunning vereist. Voor slopen kun je soms volstaan met een melding.

Andere activiteiten

In sommige gevallen is ook een vergunning of melding nodig om:

- een boom te kappen;
- een monument te wijzigen;
- openbare grond te gebruiken, bijvoorbeeld als je tijdens de bouw of een verbouwing een steiger op de stoep wilt plaatsen.

Voor deze activiteiten kun je in één keer een vergunning aanvragen of een melding doen via Omgevingsloket online. Je kunt hier alleen terecht voor meldingen op grond van landelijke regelgeving. Voor alle andere meldingen ga je rechtstreeks naar de gemeente.

Aanvraag omgevingsvergunning

De omgevingsvergunning kan worden aangevraagd via de website van gemeente. De plaats van de activiteit, waarvoor een vergunning wordt aangevraagd is daarbij bepalend. Via

www.omgevingsloketonline.nl kun je controleren of een bouwplan of andere activiteit vergunning plichtig is en voor welke onderdelen of activiteiten een vergunning aangevraagd moet worden. Het loket geeft het ook aan als de activiteit melding plichtig of vergunningsvrij is.

Vergunningen en meldingen voor 1 oktober 2010

Als je een vergunning of melding hebt van vóór 1 oktober 2010 hoef je die niet opnieuw aan te vragen. Vergunningen die voor die datum zijn afgegeven staan gelijk aan een omgevingsvergunning.

Andere vergunningen

Afhankelijk van de bedrijfsactiviteiten kunnen andere vergunning(en) noodzakelijk zijn, zoals een drank- en horecavergeving. Informeer hiervoor bij de gemeente of check via www.omgevingsloketonline.nl

Dierentuivergunning

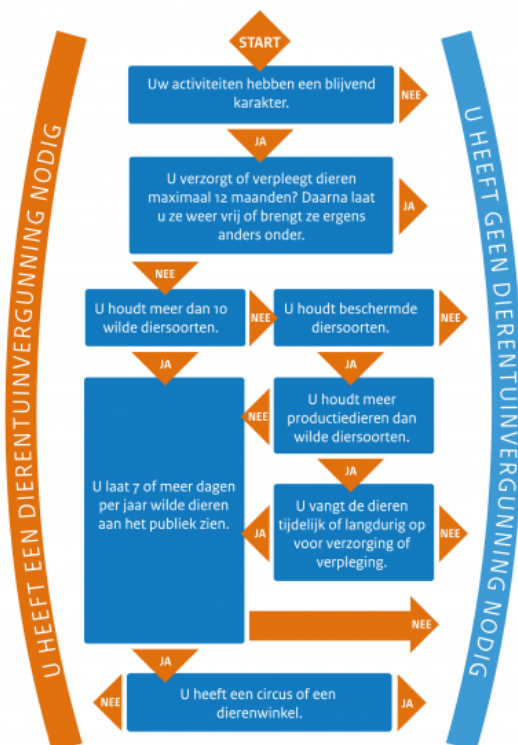
Volgens het Besluit houders van dieren is een dierentuin een 'permanente inrichting waar levende wilde dieren worden gehouden om gedurende ten minste 7 dagen per jaar te worden tentoongesteld aan het publiek, met uitzondering van circussen en dierenwinkels'. Om een dierentuin te mogen exploiteren heb je een vergunning nodig.

Je hebt een dierentuin vergunning nodig als je:

- beschermde dieren houdt
- meer dan 10 verschillende wilde diersoorten houdt
- deze dieren langer dan 12 maanden voor verzorging of verpleging opvangt, en
- deze dieren minstens 7 dagen per jaar aan publiek toont

Om een vergunning te krijgen, moet een dierentuin aan een aantal eisen voldoen. Zo stelt het Besluit houders van dieren bijvoorbeeld eisen de verzorging en huisvesting. Maar ook aan de registratie en conservatie. Daarnaast stelt het ook eisen aan het informeren van het publiek.

Om erachter te komen of je een dierentuivergunning nodig hebt, kun je het onderstaande schema doorlopen:

Dierentuivergunning aanvragen

Als je de vergunning wilt aanvragen, doe je dat via www.rvo.nl. Hiervoor heb je eHerkenning niveau 2+ of hoger of DigiD nodig.

Handhaving

De politie en de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (NVWA) voeren de strafrechtelijke handhaving uit. Dit doen zij in samenwerking met het Openbaar Ministerie. De politie en de NVWA kunnen bijvoorbeeld boetes geven bij overtredingen.

Mogelijke gevolgen na een overtreding

Samen met de NVWA doet het RVO onderzoek naar de naleving van deze regelgeving. Zij treden op als je een dierentuin exploiteert zonder een vergunning. Hierbij wordt eerst gekeken of de je onder 1 van de vrijstellingen uit de wet valt. Valt je daar niet onder en krijg je op korte termijn geen vergunning? Dan kunnen ze de dierentuin voor een deel of helemaal sluiten.

Verkoop van eigen producten

Veel kinderboerderijen verkopen eigen producten. Dat kunnen eieren zijn, maar ook groente, fruit en soms vlees, zuivel of honing. Er is veel regelgeving rondom de verkoop en hygiëne van eigen producten, maar vaak zijn deze gericht op de grootschalige productie en verkoop. In deze bijlage vind je per productgroep de belangrijkste informatie en antwoorden op veel gestelde vragen.

Algemene informatie over verkoop

Allereerst moet je nagaan of je producten mag verkopen en zo ja, welke. In het gemeentelijke bestemmingsplan kun je nagaan of en hoe dit is toegestaan bij een boerderij met een agrarische (neven)bestemming. Als jouw boerderij als agrarisch bedrijf is bestemd, mag je altijd zonder bijzondere bestemmingsveranderingen eigen producten verkopen. Het gaat hierbij alleen om producten van je eigen boerderij. Als je producten van anderen gaat verkopen (bijvoorbeeld jam of streekproducten) kan dit gezien worden als vorm van detailhandel en kan het zijn dat de gemeente hiervoor geen toestemming geeft. Houd verder altijd rekening met andere wetgeving (bijvoorbeeld milieuwetgeving) en controleer of je verzekering ook dit deel van je activiteiten dekt.

Voedselveiligheid

Voor de verkoop en het bereiden van eet- en drinkwaren gelden strenge hygiëne eisen. Deze zijn vooral belangrijk om de veiligheid van de consument te garanderen. De Nederlandse Voedsel en Waren Autoriteit (NVWA) heeft hierin een controlerende functie. Hoe meer een eetbaar product door je handen gaat (bewerken, snijden, aanraken), des te groter is de kans op beschadiging, vervuiling en ziektekiemen. Daarom worden de eisen aan schoon, veilig en hygiënisch werken strenger naarmate je meer met het voedsel doet (of je bijvoorbeeld een hele kool verkoopt of gesneden kool). Je bent in ieder geval verplicht om volgens een voedselveiligheidsplan te werken. Als je ook gaat verkopen aan winkels of als de verkoop grootschaliger wordt, krijg je met meer eisen te maken.

Eisen van de Warenwet

De Warenwet stelt eisen aan de verkoop van levensmiddelen. Hieronder een paar belangrijke:

- Bederfelijke levensmiddelen, zoals melk, kaas, voorgesneden groentes, maar ook verse vruchtensappen, moet je bewaren bij een wettelijk voorgeschreven temperatuur:
 - Voor diepgevroren producten geldt dat ze bewaard worden bij -18 °C of kouder.
 - Staat er geen bewaartemperatuur op de verpakking, dan geldt voor gekoelde opslag: ten hoogste 7 °C.
 - Bewaar levensmiddelen die warm bewaard moeten worden, altijd boven de 60 °C.
- Bederfelijke producten worden gescheiden en gekoeld bewaard. Je moet met een geijkte thermometer kunnen aantonen dat je zorgt voor de juiste temperatuur;
- De verkoopruimte en de opslag moeten schoon zijn;
- Eten bereiden voor bezoekers mag alleen in de keuken van de boerderij of de kantine, nooit in je eigen privé keuken.
- Verpakte producten moeten geëtiketteerd worden volgens het Warenwetbesluit Informatie van levensmiddelen.
- De regels worden strenger bij verkoop- of bereidingswijzen die meer risico met zich meebrengen of als je eten bereidt voor kwetsbare groepen (bijvoorbeeld kinderen of kwetsbare mensen).

Verkoop van eieren

Als kinderboerderij mag je eieren van de eigen kippen rechtstreeks aan de consument verkopen. Lever je eieren voor verkoop door aan een winkel of groothandel dan gelden aanvullende eisen en moet de boerderij voldoen aan de hygiëncode eieren. Meer informatie vind je op de site van de Rijksoverheid en Anevei.

Hygiëne en veiligheid bij de verkoop van eieren

Het grootste risico van het ei is de salmonellabacterie. Besmetting hiermee kan ernstige gevolgen hebben, voor kinderen tot vijf jaar, zwangere vrouwen, zieken en ouderen. Bij legkippen die besmet zijn met de bacterie kan voorkomen in rauwe eieren, maar ook de eischaal kan besmet zijn via ontlasting.

De kinderboerderij is verantwoordelijk voor de veiligheid van verkochte producten. Het is daarom heel belangrijk dat je voedselveilig werkt. Een paar aanbevelingen:

- Goede hygiëne van de dierenverblijven en legnesten.
- Goede hygiëne van de verkoop- en opslagruimte en het verpakkingsmateriaal van de eieren.
- Zorg voor een systeem om versheid van de eieren te garanderen, bijvoorbeeld door dagelijks te rapen en de eieren te voorzien van een datum.
- Ontdoe de eieren voor verkoop van mest, strooisel, veren en ander vuil (liever niet wassen met water).
- Geef goede voorlichting aan bezoekers met betrekking tot het gebruik van de eieren: niet rauw consumeren en aangeven dat de eieren aan andere eisen voldoen dan 'winkeleieren'.
- Laat eventueel een koppel legkippen testen op salmonella. Houd de gegevens bij van de legkippen, zoals gezondheidszorg en medicijngebruik.

Stempelen van eieren

Hoe snel moeten de eieren verkocht zijn? De eieren moeten binnen 21 dagen na de leg verkocht zijn. De t.h.t. datum op het ei mag maximaal 28 dagen na de leg zijn.

Met potlood of stift?

In Nederland moeten alle eieren die voor consumptie verkocht worden van een stempel worden voorzien. Je mag deze zelf aanbrengen, maar moet daarvoor wel een gekocht, officieel stempel met levensmiddeleninkt gebruiken. Een eigen code met potlood op een ei zetten mag dus niet.

Stempelen verplicht?

Voor houders van minder dan 50 kippen kan volgens de Europese regels een vrijstelling van het merken van eieren worden aangevraagd. De Nederlandse overheid maakt echter geen gebruik van deze vrijstellingsmogelijkheid, dus vallen de kleinschalige kippenhouders onder de merkplicht zodra ze hun eieren gaan verkopen. Voor zover bekend gedooft de COKZ (Centraal Orgaan voor Kwaliteitsaangelegenheden in de Zuivel) de verkoop van ongestempelde eieren van eigen kippen als het minder dan 50 kippen betreft en als je alleen op de eigen boerderij de eieren verkoopt.

Groente en fruit

Bij verkoop van groente en fruit van het eigen terrein gelden er een paar eisen, o.a.:

- Om risico's van besmetting via stalmeest te beperken moet de gebruikte mest voldoende goed en voldoende lang gecomposteerd zijn.
- Er wordt geen bedrijfsvreemde mest op het terrein aangevoerd.
- Als er bestrijdingsmiddelen worden gebruikt, moet dit gebeuren door iemand die in bezit is van een spuitlicentie.

Honing

Honing kan twee risico's met zich meebrengen:

- De bacterie *Clostridium botulinum* kan bij zuigelingen tot 1 jaar voedselvergiftiging veroorzaken.
- Pyrrolizidine alkaloiden (PA's). Dit zijn giftige bestanddelen die voorkomen in 3% van de in Nederland groeiende planten, o.a. Jacobskruiskruid. Teveel PA's kunnen schadelijk zijn voor de gezondheid.

Voor de productie van honing geldt het Warenwetbesluit honing.

Verkoop van zuivel

(melk en melkproducten bereid uit koeien-, geiten-, schapen-, buffel- of kamelenmelk)

Als een kinderboerderij overweegt om zelf zuivel te maken is het belangrijk om eerst te kijken of je daar ook de kennis en mogelijkheden voor hebt. Zelf zuivel bereiden vraagt een flinke investering in kennis, maar ook geschikte bedrijfsruimtes en een gezond dierenbestand. Daarnaast moet er speciaal materiaal en gereedschap voor aangeschaft worden.

Als je als kinderboerderij zelf zuivel bereidt en verkoopt, moet je werken met een voedselveiligheidsplan en voldoen aan de hygiëncode Boerderijzuivel. Deze laatste kun je aanvragen via de Bond van boerderijzuivelbereiders.

Hygiënevoorschriften

Bij de bereiden van zuivelproducten is hygiëne heel belangrijk. Voor de bedrijfsruimtes geldt:

- De bedrijfsruimtes moeten schoon zijn en goed geventileerd worden.
- Er moet voldoende ruimte zijn om te werken.
- De temperatuur in de bedrijfsruimtes moet geregeld kunnen worden.
- Er moet een handenwasgelegenheid zijn.
- Bij bereidingsruimtes worden ook eisen gesteld aan de vloer en wanden. Die moeten goed gereinigd kunnen worden en glad zijn.
- Materiaal en gereedschap moet goed te reinigen en te ontsmetten zijn.

Mensen die werken met zuivelproducten moeten:

- Voldoende kennis hebben van hygiëne, behandeling en verkoop van de betreffende producten.
- Bedrijfskleding dragen.
- Regelmatig hun handen wassen.
- Eventuele wondjes afdekken.
- Niet eten of drinken tijdens de bewerking van de producten.

Naast deze voorschriften moet er een reinigings- en desinfectieplan aanwezig zijn. Kruisbesmetting moet worden voorkomen.

Inkoop en ontvangst

Ook als je zuivelproducten niet zelf bereidt, maar inkoopt moet je voldoen aan een aantal criteria. Daarbij is er een verschil tussen verpakte en onverpakte producten. Als deze producten binnenkomen, controleer je altijd de kwaliteit, temperatuur, verpakking en houdbaarheidsdatum.

Opslag en verkoop

Producten worden na binnenkomst zo snel mogelijk opgeslagen op de wettelijke bewaartemperatuur. Controleer regelmatig de temperatuur van de koeler en/of vriezer en voorkom kruisbesmetting met andere producten. Zorg ervoor dat je de oudste producten als eerste verkoopt ('First in, First out' methode). Ook bij de verkoop let je weer goed op de kwaliteit, temperatuur, verpakking en houdbaarheidsdatum. De verkoopruimte moet schoon en stofvrij zijn en de verkopers werken netjes en hygiënisch. Er lopen geen dieren rond.

Bewaartemperatuur zuivelproducten	Wettelijke temperatuur	Advies-temperatuur
Ongekoelde producten		12-18 graden
Gekoelde producten	Max. 7 graden	4-6 graden C
Diepgevroren producten	Max -18	-18 graden C

Melken als demonstratie

Als dieren alleen gemolken worden voor demonstratieve doeleinden hoeft je aan deze eisen niet te voldoen. Deze rauwe melk mag niet gebruikt worden voor menselijke consumptie en het is niet verstandig om bezoekers of medewerkers ervan te laten proeven. Je mag de melk wel aan de dieren voeren of verkopen. Dan is het risico voor de klant. Die moet een eigen fles meebrengen en deze zelf vullen.

Verkoop van vlees

Voor de ene kinderboerderij zal het een no go zijn, voor de ander een belangrijk educatief en/of commercieel element. Sommige boerderijen verkopen vlees van de eigen dieren, kiezen anderen voor 'leendieren' in samenwerking met veeboeren en weer anderen voor verkoop van vlees van biologische of kleinschalige veehouders. Zo leren met name jonge bezoekers niet alleen hoe een varken eruit ziet, maar ook waar hun hamlapje vandaan komt.

Wees in ieder geval eerlijk wanneer bezoekers ernaar vragen als dieren naar de slacht gaan. De ervaring op de meeste kinderboerderijen is dat bezoekers dit uitstekend begrijpen en zelf ook liever dieren eten die (zoals bij jullie) een goed leven hebben gehad.

Slachten van dieren

Kinderboerderijen die vlees willen verkopen van eigen dieren moeten aan een aantal regels voldoen.

- De dieren moeten geslacht worden door een erkende slager.
- Ook het verwerken (uitbenen, snijden en malen) gebeurt altijd door de slager.

Verpakken en invriezen

Verpakken en invriezen kan bij de slager gebeuren of op de boerderij zelf. In het laatste geval moet je een aparte verwerkingsruimte hebben die goed schoon te houden is en geen toilet bevat. De verwerkingsruimte mag nooit de eigen privé keuken zijn. Ook hier gelden een aantal hygiëneregels:

- De mensen die vers vlees inpakken of verkopen zijn schoon en verzorgd.
- Er is een opslag met temperatuurbeheersing.
- Er zijn voldoende wasbakken om handen en levensmiddelen te wassen.
- De ventilatie en verlichting zijn in orde.
- Reinigings- en ontsmettingsmiddelen worden in een aparte ruimte opgeslagen.
- Voorkom kruisbesmetting door voldoende hygiënische maatregelen te nemen.

Etiketteren

Als je voor langere tijd wilt (voor)verpakken, bijvoorbeeld voor de diepvries, ben je verplicht volledig te etiketteren. Op het etiket staat: product, plaats, ingrediënten, partij, hoeveelheid, allergenen, THT diepvries, producent en land van herkomst. Als je het verse vlees binnen 2 of 3 dagen verkoopt, hoeft je niet te etiketteren. Geef wel duidelijk het soort product, de hoeveelheid en de prijs aan.

Vers of ingevroren vlees

Je kunt vlees vers of ingevroren verkopen. Houd er rekening mee dat vers vlees binnen 3 dagen verkocht moet zijn. Daarom is het verstandig om kopers van tevoren te laten intekenen en een afhaaldatum af te spreken. Twijfel je of je het vlees tijdig verkoopt? Vries het dan voor alle zekerheid in. Diepgevroren rund is 12 maanden houdbaar, diepgevroren varken en kip 6 maanden.

Invriezen

Vries je het vlees op de boerderij in? Doe dat dan zo snel mogelijk. Een paar tips:

- Koel de vriezer 24 uur van tevoren al zover mogelijk terug.
- Verspreid het vlees zoveel mogelijk in de vriezer.
- Leg het vlees gelaagd weg.

Lukt het niet om binnen 24 uur de producten in te vriezen? Vraag dan je slager om dit in zijn professionele vriescel voor je te doen.

Verkopen van vlees

Als je vlees verkoopt, moet je aan een aantal voorwaarden voldoen:

- De verkoopruimte is goed onderhouden en makkelijk schoon te houden.
- Ongedierte wordt direct bestreden.
- Er komen geen dieren in de verkoopruimte.
- Voldoende licht en ventilatie zijn wenselijk.
- In de verkoopruimte is gelegenheid om handen te wassen.
- Producten voor verkoop worden niet in een privé koelkast of vriezer bewaard.
- Producten voor verkoop worden apart in de verkoopruimte bewaard, vleesproducten gescheiden van andere producten (zoals zuivel en groenten). Een plastic schot in de vriezer is hiervoor voldoende.
- De vloer, toonbank, kassa en plaatsen die met vlees in aanraking komen, worden na gebruik gereinigd.
- De vrieskisten worden minimaal twee keer per jaar gereinigd en gedesinfecteerd.
- De toonbank/koelkast voor vers vlees wordt minimaal elke week gereinigd en gedesinfecteerd of eerder als alles verkocht is. Noteer de datum van reiniging.

Temperatuurregistratie

Verkoop je diepgevroren vlees in gesloten (portie) verpakkingen? Dan ben je verplicht één keer per week de temperatuur te controleren (met een geijkte thermometer) en te registreren. De temperatuur dient in de kern van het product te worden gemeten of tussen de producten in. De temperatuur dient minimaal -18°C te zijn. Bij de verkoop van vers vlees ben je verplicht dagelijks de temperatuur te meten (met een geijkte thermometer) en te registreren. Dit doe je tot je het hele dier verkocht hebt. De temperatuur van het vlees mag maximaal 7°C zijn, voor kip, wild en gevogelte maximaal 4°C . Zorg dat je het hele dier liefst binnen 2 dagen (voor vlees bij max. 7°C) of 3 dagen (vlees bij max. 4°C) hebt verkocht.

Overige producten

Als de kinderboerderij zelfgemaakte producten verkoopt (bijvoorbeeld paddenstoelen, bier), dan gelden hiervoor de hygiënecodes uit de betreffende branche. Deze codes vind je op de site van de NVWA.

Vervoer van dieren

Om te voorkomen dat dieren onnodige opwinding, pijn of lijden ervaren als ze vervoerd worden, is het belangrijk om te voldoen aan de wettelijke eisen voor het vervoer van dieren.

Diertransporten met hobbymatig karakter

Nationale transporten van maximaal twee paarden of maximaal tien geiten/schapen of maximaal vijf varkens (anders dan voor de slacht of verkoop) worden beschouwd als een transport met een hobbymatig karakter. Dit betekent dat de transportverordening met betrekking tot de administratieve verplichtingen niet van toepassing is.

Economische bedrijvigheid

Op het moment dat er sprake is van economische bedrijvigheid, zoals transport naar het slachthuis dan geldt deze regel niet en is de transportverordening wel van toepassing. Geadviseerd wordt om dit vervoer uit te besteden.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen:

- Transport over afstanden kleiner dan 65 km.
- Transport korter dan 8 uur en/of over een afstand groter dan 65 km
- Transport langer dan 8 uur

Alle eisen die hieraan gesteld worden zijn te vinden in de Transportverordening

Algemene voorwaarden

Voor elk transport geldt wel dat de algemene voorwaarden voor het vervoer van toepassing zijn. Dit houdt het volgende in:

- Vooraf moeten alle nodige voorzieningen getroffen worden om de duur van het transport tot een minimum te beperken en tijdens het transport in de behoeften van de dieren te voorzien.
- De dieren zijn geschikt voor het voorgenomen transport.
- Laad- en losvoorzieningen zijn zodanig ontworpen en geconstrueerd en zodanig onderhouden en gebruikt dat letsel en lijden de dieren bespaard blijft en dat hun veiligheid gegarandeerd is.
- Het vervoermiddel moet zodanig geconstrueerd zijn en zodanig onderhouden en gebruikt worden dat letsel en lijden de dieren bespaard blijft en dat hun veiligheid gegarandeerd is.
- Het personeel dat met de dieren omgaat, heeft daarvoor de nodige opleiding of bekwaamheid en voert zijn werkzaamheden uit zonder gebruikmaking van geweld of een methode die de dieren onnodig angstig maakt of onnodig letsel of leed toebrengt.
- Transport wordt zonder oponthoud tot de plaats van bestemming uitgevoerd.
- Omstandigheden voor het welzijn van de dieren worden regelmatig gecontroleerd en naar behoren in stand gehouden.
- Dieren beschikken, gelet op hun grootte en op het voorgenomen transport, over voldoende vloeroppervlak en stahoogte.
- Dieren krijgen op gezette tijden water, voeder en rust, in kwaliteit en in kwantiteit afgestemd op hun soort en grootte.
- Dieren moeten vergezeld worden door een verzorger, tenzij:
 - de dieren worden vervoerd in afgesloten containers die voldoende worden geventileerd en die, zo nodig, voorzien zijn van voeder- en drinkautomaten die niet kunnen worden omgestoten, en die voldoende voeder en water bevatten voor een transport dat dubbel zo lang duurt als het verwachte

- transport;
- de chauffeur tevens als verzorger optreedt.

Geschiktheid vervoermiddel

- Voorafgaande aan de reis moet gecontroleerd worden of het betreffende vervoermiddel geschikt is voor de geplande reis. De vervoermiddelen, containers en toebehoren moeten zodanig zijn ontworpen en geconstrueerd en worden onderhouden en gebruikt dat:
- letsel en onnodig lijden van de dieren voorkomen wordt en hun veiligheid gegarandeerd is.
- de dieren beschermd worden tegen slechte weersomstandigheden, extreme temperaturen en klimaatsveranderingen.
- zij gemakkelijk gereinigd en ontsmet kunnen worden.
- de dieren niet kunnen ontsnappen of eruit kunnen vallen en de bewegingsbelasting kunnen weerstaan.
- steeds een aan de vervoerde diersoort aangepaste luchtkwaliteit en -hoeveelheid gewaarborgd is.
- de dieren toegankelijk zijn zodat zij gecontroleerd en verzorgd kunnen worden.
- zij voorzien zijn van een antislipvloer.
- het weglekken van urine en uitwerpselen tot een minimum beperkt is.
- voldoende verlichting aanwezig is om de dieren tijdens het vervoer te kunnen controleren en verzorgen.
- Er moet voldoende ruimte in de diercompartimenten en op de verschillende laadvloeren zijn voor een adequate ventilatie boven de dieren wanneer deze in hun natuurlijke houding rechtop staan, zonder dat zij gehinderd worden in hun natuurlijke bewegingen;
- Tussenschotten moeten sterk genoeg zijn om het gewicht van de dieren te weerstaan en moeten zo ontworpen zijn dat deze snel en gemakkelijk bediend kunnen worden.
- Wegvervoermiddelen moeten van een merkteken zijn voorzien waaruit de aanwezigheid van dieren blijkt.
- Wegvervoermiddelen moeten voorzien zijn van een geschikte uitrusting voor het laden en lossen.
- Containers waar dieren in vervoerd worden moeten op een duidelijk zichtbare wijze voorzien zijn van een merkteken waaruit de aanwezigheid van levende dieren blijkt en van een teken ter aanduiding van de bovenkant van de container.
- Bij vervoer in containers moeten deze tijdens het vervoer en de hantering steeds rechtop blijven en moeten schokken en heftige stoten zoveel mogelijk worden vermeden. De containers moeten worden vastgezet om te voorkomen dat ze door bewegingen van het vervoermiddel gaan schuiven.
- Containers van meer dan 50 kg moeten voorzien zijn van een toereikend aantal adequaat ontworpen, goed geplaatst en goed onderhouden bevestigingspunten waarmee zij stevig aan het vervoermiddel waarop zij zullen worden geladen, kunnen worden vastgesjord. Containers moeten voor de aanvang van het transport aan het vervoermiddel worden vastgesjord zodat zij niet door de bewegingen van het vervoermiddel kunnen gaan schuiven.

Dierenwelzijn

In de transportverordening zijn eisen opgenomen met betrekking tot dierenwelzijn. Een aantal van deze eisen zijn:

- Een ziek of licht gewond dier wordt slechts vervoerd als het vervoer geen onnodig lijden of letsel veroorzaakt of als het vervoerd wordt voor diergeneeskundige verzorging.

- Als dieren tijdens het vervoer ziek of gewond raken moeten zij gescheiden worden van de andere dieren en zo spoedig mogelijk hulp en indien nodig een diergeneeskundige behandeling krijgen.
- Er geldt een verbod op transporten van meer dan 100 km voor zeer jonge dieren (biggen tot 4 weken, lammeren tot 1 week, kalveren tot 2 weken, veulens tot 4 maanden). Voor deze transporten gelden ook aanvullende eisen voor de vervoermiddelen.
- Er geldt een vervoersverbod voor drachtige dieren waarvan de draagtijd reeds voor 90 % of meer gevorderd is en voor dieren die in de week ervoor geworpen hebben.

Regels omtrent vervoer per diersoort

Bij het transport van runderen, varkens, geiten/schapen en paarden/ezels gelden aanvullende eisen met betrekking tot de registratie, de documenten en het dragen van (oor)merken of chips.

Rund

Verplaatsingsmelding: dit is onderdeel van het I&R-systeem en wordt vermeld in het bedrijfsregister. Na geboorte of import kan een rund één of meerdere keren worden verplaatst. Bij een verplaatsingsmelding wordt alleen de datum van verplaatsing en eventueel het UBN van de nieuwe of oude locatie doorgegeven.

Varken

Bij hobbymatig vervoer door een hobbyhouder van varkens heb je geen vervoersdocument nodig. Je moet wel de aan- en afvoer doorgeven aan de databank.

Je bent een hobbybedrijf als je max. vier dieren hebt en een RE-status. Niet gespeende biggen tellen niet mee bij de aanvraag.

In alle andere gevallen heb je wel een vervoersdocument nodig. Daar staan in ieder geval de volgende gegevens op:

- de datum van afvoer
- de datum van aanvoer
- het UBN van het afvoerend bedrijf (herkomst)
- het UBN van het aanvoerend bedrijf (bestemming)
- het UBN van het oormerk als dit afwijkt van het UBN van herkomst
- het aantal varkens
- het kenteken van het transportmiddel

Het vervoersdocument is onderdeel van het bedrijfsregister en moet drie jaar worden bewaard.

Tip: houdt zowel het bedrijf van afvoer als het bedrijf van aanvoer een elektronisch bedrijfsregister bij? Dan hoeft alleen de vervoerder een vervoersdocument te hebben, de andere twee niet.

Geit/schaap

Verplaats je dieren naar een ander UBN, dan moet je een vervoersdocument opmaken. Voor schapen en geiten is dat niet verplicht als je voorafgaand aan het transport in de I&R centrale databank een volledige afvoermelding registreert en de transporteur de gegevens van de af te voeren dieren opslaat in een reader. Is dat niet het geval dan moet er een papieren vervoersdocument worden opgesteld. Dit moet tijdens het transport van de dieren aanwezig zijn.

Binnen zeven dagen moet de afvoer in de I&R centrale databank worden geregistreerd

Tip: stel voor alle zekerheid altijd een papieren vervoersdocument op en zorg ervoor dat je dat bij je hebt tijdens het vervoer. Zo voorkom je eventuele discussies met controleurs.

Paard/ezel

Bij transport van een paard of ezel moet het paardenpaspoort altijd aanwezig zijn en moet het dier gechipt zijn.

Voorkomen van ongevallen (voorbeeld)

Voorbeeldinstructie

Hoe ontstaan ongevallen? Hoe kun je ze voorkomen? En waar zijn ze goed voor, al die veiligheidsprocedures en persoonlijke beschermingsmiddelen? Soms zijn ze zo lastig dat je het belang ervan makkelijk over het hoofd ziet. Helaas leidt dit tot (te)veel ongevallen die voorkomen hadden kunnen worden...

Voorkomen is beter dan genezen

Misschien heb je nog nooit meegemaakt dat een medewerker of vrijwilliger iets is overkomen op de kinderboerderij. Dan kan de verleiding groot zijn om wat makkelijker om te gaan met de veiligheidsprocedures. Maar dat is niet verstandig. Onvoorzichtigheid op de kinderboerderij kan lang goed gaan, maar uiteindelijk toch flink mislopen. Daarom hebben we een aantal oorzaken van bedrijfsongevallen op een rijtje gezet en voorzien van adviezen om ze zoveel mogelijk te voorkomen.

Persoonlijke factoren, bijvoorbeeld

- **Gebrek aan kennis of ervaring bij het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden:**
Voer alleen taken uit die onder je normale werkzaamheden vallen of waarvoor je opdracht hebt gekregen. Als je twijfelt of je een bepaalde klus goed kunt uitvoeren, vraag dan advies of assistentie aan de beheerder of aan een medewerker of vrijwilliger met ervaring.
- **Stress of vermoeidheid:**
Zorg ervoor dat je uitgerust aan het werk gaat. Voel je je op een bepaald moment wat meer gespannen? Probeer dan toch rustig de tijd te nemen voor de werkzaamheden en de veiligheidsmaatregelen en laat je niet opjagen. Gezondheid en veiligheid staan voorop. Vertel de beheerder waarom je het rustiger aan doet, dan kan hij of zij daar rekening mee houden.
- **Onvoldoende motivatie (weinig zin):**
Een gebrek aan motivatie kan leiden tot onoplettendheid en onvoorzichtigheid. Je kunt dit vaak voorkomen door te zorgen voor afwisseling in je werkzaamheden. Overleg eventueel met de beheerder als je hier last van hebt.

Factoren die te maken hebben met de materialen en manier van werken. Een paar voorbeelden:

- **Onjuiste gereedschappen, apparaten of werkmethoden.**
Zorg ervoor dat je je werkzaamheden alleen uitvoert met de materialen die daarvoor zijn bestemd. Raffel het werk niet af, maar doe het zorgvuldig en op de manier die is voorgeschreven of uitgelegd.
- **Ongeschikt gereedschap of apparatuur.**
De kinderboerderij moet ervoor zorgen dat de medewerkers en vrijwilligers goede en geschikte werkmaterialen tot hun beschikking hebben. Als je ziet dat materiaal of gereedschap kapot is of slecht, meld dit dan direct bij de beheerder. Die kan dan voor vervanging zorgen.
- **Gebrekkig onderhoud en slijtage.**
Zorg voorgoed onderhoud van het gereedschap en de apparatuur waarmee je werkt. Dus: op tijd smeren en kapotte en versleten onderdelen (laten) vervangen. Houd werkmaterialen dagelijks goed schoon en meld slijtage of defecten altijd onmiddellijk bij de beheerder.

Slechts twintig procent van de ongevallen is het gevolg van technische fouten of andere oorzaken waar je niets aan kunt doen. In verreweg de meeste gevallen (tachtig procent) ligt de oorzaak in het handelen van medewerkers en vrijwilligers. Daarom is het heel belangrijk dat je je altijd aan de veiligheidsvoorschriften houdt, ook al is dat soms lastig. Daarmee zorg je niet alleen voor je eigen veiligheid, maar ook voor die van de andere medewerkers, bezoekers en dieren!

Zoönosen, besmettingswegen en voorbeeldinstructie

Op een kinderboerderij komen veel verschillende diersoorten voor en daarmee ook veel verschillende soorten ziektekiemen. De grootste risico's voor de volksgezondheid zijn salmonella, E. coli en Campylobacter, alle drie veroorzakers van darminfecties bij de mens. Daarnaast zien we vooral Coxiella (Q-koorts), Cryptosporidium en huidschimmels, maar ook chlamydia, Pasteurella, Staphylococcus en de veroorzaker van Ecthyma.

Overzicht zoönosen

De lijst hieronder geeft een selectie van zoönosen die kunnen voorkomen op de kinderboerderij.

- Salmonella
- Campylobacter
- E. coli (STEC)
- Q-koorts
- Cryptosporidium
- Huidschimmels (ringworm)
- Chlamydia
- Pasteurella
- Staphylococcus
- Ecthyma (zere bekjes)
- Toxoplasmose
- Leptospira hardjo (melkerskoorts)
- Yersinia enterocolitica
- Scabiës (schurft)
- Ziekte van Lyme (Borreliose)

In de Hygiëncode voor kinderboerderijen vind je deze opsomming terug, aangevuld met een beschrijving van deze ziektes.

Besmettingswegen

Op de kinderboerderij zijn verschillende besmettingswegen mogelijk. Voor de gezondheid, de veiligheid en het welzijn van medewerkers en bezoekers is het belangrijk dat je die allemaal goed in kaart brengt.

Dieren kunnen ziektekiemen bij zich dragen waar ze zelf niet ziek van zijn, maar die wel de gezondheid van mensen in gevaar kan brengen. De ziektekiemen kunnen worden overgebracht door direct of indirect contact met de dieren, bijvoorbeeld door knuffelen en aaien, tijdens de verzorging, door contact met mest, enz. Soms ontstaan er ook nieuwe besmettingswegen, bijvoorbeeld door ontwikkelingen op het gebied van dierziekten of doordat er nieuwe dieren of materialen komen. Het is daarom belangrijk dat je alert blijft en het overzicht van besmettingswegen indien nodig aanpast. In de hygiëncode voor kinderboerderijen worden de volgende besmettingswegen beschreven:

- Mest
- Voeding
- Speeksel (slijm)
- Stof
- Bloed
- kadavers
- plaagdieren

Meer informatie

Code voor hygiëne op kinderboerderijen in Nederland (onderdeel van de bijlagen).

www.ziekdoordier.nl. Hierop vind je alle bekende zoönosen per diersoort en een informatiefilmpje dat je kunt gebruiken bij de voorlichting aan personeel en bezoekers.

Zwangerschapsprotocol (voorbeeld)

Volgens de definitie in het Arbobesluit is een zwangere werknemer:

Een werknemer die zwanger is en de werkgever daarvan op de hoogte heeft gesteld. De werkgever moet ook worden geïnformeerd als de werkneemster borstvoeding geeft. In het Arbobesluit is vastgelegd dat de werkgever verplicht is om het werk zo te organiseren dat het geen gevaar met zich meebrengt voor zwangere werknemers, werknemers die borstvoeding geven en het ongeboren of pasgeboren kind.

Melden zwangerschap

Iedere medewerker (ook vrijwilligers en stagiairs) moet een zwangerschap zo snel mogelijk na het vaststellen melden aan de werkgever en/of beheerder, liefst de eerstvolgende werkdag. Pas dan heeft zij recht op de wettelijke bescherming tijdens de zwangerschap en periode van borstvoeding. Uiteraard dient deze informatie vertrouwelijk te worden behandeld.

Risico-Inventarisatie en Evaluatie (RI&E)

Ieder bedrijf is verplicht om een RI&E op te stellen. Daarin staat o.a. hoe werknemers veilig en gezond kunnen werken, inclusief een inventarisatie van de specifieke risico's voor werknemers tijdens de zwangerschap en de periode van borstvoeding. De werkgever is verplicht het werk zo in te richten dat er geen sprake is van overmatige fysieke belasting, infectierisico's en andere gevaren. De werknemer is verplicht deze richtlijnen op te volgen en de eventueel aangeboden hulpmiddelen of persoonlijke beschermingsmiddelen te gebruiken om deze risico's te verkleinen. Van de werknemer wordt verwacht dat zij zich zal houden aan gemaakte afspraken en bereid is vervangende werkzaamheden te aanvaarden. Van vrijwilligsters en stagiairs wordt verwacht dat zij bereid zijn zich aan de aangepaste werkzaamheden te houden of dat zij mogelijk tijdelijk geen werkzaamheden verrichten op de kinderboerderij.

Risico's en maatregelen om deze te beperken

Bepaalde werkzaamheden zullen meestal direct na de vaststelling van zwangerschap niet meer verricht mogen worden. Dit zijn werkzaamheden die fysieke risico's, chemische risico's of microbiële risico's (infectieziekten) met zich meebrengen.

1. Maatregelen fysieke risico's:

Bij fysieke arbeid (als deze niet te vermijden is):

- Gedurende de gehele zwangerschap en drie maanden daarna niet meer dan 10 kg per keer tillen.
- Vanaf week 20 niet vaker dan 10 keer per dag een gewicht zwaarder dan 5 kg tillen.
- Vanaf week 30 niet vaker dan 5 keer per dag een gewicht zwaarder dan 5 kg tillen.
- Laatste 3 maanden van de zwangerschap niet meer dan 1 uur per dag hurken, knielen of bukken.

Werkplek

- Werkhoogte niet lager dan buikhoogte.
- Zitplaats beschikbaar als het werk het toelaat.
- Geen blootstelling aan gevaarlijke stoffen.
- Voorkom stress: zorg voorgoed overleg, houd rekening met de neveneffecten van zwangerschap (zoals misselijkheid en slecht slapen) en pas de arbeidsomstandigheden aan.

- Zorg voor een af te sluiten ruimte met daar in een mogelijkheid om liggend te rusten.

Werkplek na de geboorte (borstvoeding)

Zorg voor een af te sluiten ruimte met de mogelijkheid om te kolven of borstvoeding te geven (maximaal een kwart van de werktijd, tot de leeftijd van 9 maanden).

Werk en rusttijden

Houd tot 6 maanden na de bevalling rekening met de specifieke omstandigheden:

- Een zwangere werknemer heeft recht op extra pauzes tot maximaal 1/8 deel van de werktijd.
- Een zwangere werknemer mag tijdens werktijd een zwangerschapsonderzoek ondergaan.

2. Infectierisico's en omgang met dieren

Er zijn een aantal infectierisico's waaraan een zwangere werknemer niet mag worden blootgesteld. Alle aandoeningen waarbij koorts voorkomt, vormen een potentieel gevaar voor het ongeboren kind. Naast deze aandoeningen zijn er een aantal ziekten die bij infectie van de moeder ook een gevaar opleveren voor het ongeboren kind of de vruchtvliezen.

Algemene maatregelen met betrekking tot infectierisico's:

- Een zwangere werknemer:
 - vermijdt contact met mest en alles wat hiermee in aanraking is geweest (gebruikte werkkleding, gereedschap, kruiwagens, mestopslag).
 - verschoont geen kattenbakken.
 - verricht geen werkzaamheden met zieke dieren, dieren met diarree of in de quarantaineruimte.
 - wast geen werkkleding van het personeel.
 - vermijdt contact met drachtige, pas bevallen, pas geboren en lacterende dieren. Kraamhulp aan deze dieren wordt nadrukkelijk vermeden. Ook kleding van mensen die geholpen hebben bij de bevalling kan ziektekiemen bevatten.
 - vermijdt contact met aborterende dieren en blijft uit de buurt van de stal van deze dieren.
 - verricht geen werkzaamheden waarbij zij in aanraking komt met aarde (bijv. tuinwerkzaamheden), tenzij zij daarbij handschoenen draagt.
 - gaat verstandig om met zieke kinderen/collega's en draagt eventueel het lesprogramma over aan een collega gedurende de zwangerschap.
- Over het algemeen is het aan te raden om werkkleding te dragen, niet alleen voor zwangere vrouwen, maar ook voor de rest van het personeel.
- De zwangere wordt geadviseerd om na te gaan of zij als kind alle vaccinaties heeft gehad en eventueel te overleggen met de bedrijfsarts of aanvullende vaccinaties zinvol zijn.
- Na contact met dieren, mest en aarde moeten de handen altijd grondig worden gewassen met water en zeep.
- De hygiëne moet zo goed mogelijk in acht worden genomen.

Maatregelen met betrekking tot de omgang met dieren (risico op letsel):

- Vermijd agressieve dieren.
- Vermijd omgang met grotere dieren om verwonding te voorkomen (paarden, pony's, ezels, koeien, etc.).
- Wees terughoudend met de behandeling van dieren waarbij men het verblijf moet betreden. Dit i.v.m. het risico op beklemming tussen dier en hek of muur en het risico van een trap of kopstoot.

3. Chemische risico's

Gedurende de zwangerschap en borstvoedingsperiode mag een werknemer niet blootgesteld worden aan stoffen die schade kunnen toebrengen aan haarzelf of het kind. Die chemische stoffen kunnen in het bloed komen door inademen, inslikken of aanraken.

- Wees terughoudend met het toepassen van geneesmiddelen bij dieren.
- Vermijd contact met chemische middelen of plaatsen waar deze (recent) zijn gebruikt. Wees vooral voorzichtig met middelen met ten minste één R-zin (gevaarzin/waarschuwing).
- Vermijd middelen die kankerverwekkend en/of mutageen zijn.
- Vermijd het gebruik van insecticiden en bij spuiten van een verdelgingsmiddel (binnen of buiten) het inademen ervan. Kom niet in de ruimte of op de plaats waar het middel wordt toegepast.

Adviezen bij schoonmaken:

- Draag handschoenen en eventueel andere persoonlijke beschermingsmiddelen.
- Ammonia en chloor niet mengen (kunnen giftige dampen ontstaan).
- Zorg voor goede ventilatie.
- Gebruik liever een handpompje dan spuitbussen met drijfgas.